

1934

პროგრესი

მუშათა საბჭოსათვის იხარ მზად!

„კომუნარი“

№ 2

საქართველოს ბ. კ. კ. ცენტრალური ბიუროს და
ბანათლების სახალხო კომისარიატის შუამდგომლობით

ინანვარი

1934

წელიწადი გვ-9

რედაქციის მისამართი:

აღმასკომის ქ., № 7.

სახელგაში,

საქართველო და სსრკ

ს. ს. ს. კ.

შინაარსი

	83•
1. საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების მე-13 წ.	1
2. წითელი ლაშქრის აღლუმი ლექსი—გ. აბაშიძისა . . .	2
3. ლიკას ბოჩოლა—ა. გოცირიძისა	3
4. ძღვევამოსილი წითელი არმიის დღე —ა. რ.	5
5. გეოლოგიური რუკა—შ. თ—ლისა	6
6. მოგონება თებერვალზე—ლექსი—კ. ბობოხიძისა . . .	12
7. ნარკვევები თაჯიკისტანის ექსპედიციიდან—ლ. მარუა- შვილისა	12
8. მეჩვიდმეტე—ლექსი—ს. ერთაწმინდელისა	14
9. აკაკი წერეთელი—მ. დ.	15
10. რა მოხდა, როცა საშაქრეში ორი ნატეხი შაქარი არ აღმო- ჩნდა—ნარ—დოსისა	17
11. ვაკე გუშინ და დღეს—ა. ხუნდაძისა	20
12. ნორჩი მათემატიკოსები—მ. ებრაღიძისა	21
13. ხუსეინა ბათომში—შ. იოსელიანისა	22
14. ამოცანა—კლ. თევზაძისა	23
15. გამოცანა—ილ. გოგიასი	23
16. მოზარდი ენთუზიასტები—დ. შამათავასი	24
17. ახსნა . . . . . გარეკანის მესამე გვ.	
18. ჟურნალ „ბიონერისა“ და „ოქტომბრელის“ ხელმომწერთა საყურადღებოდ . . . . . გარეკანის მეორე გვ.	

საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების მე-13 წელი

1921 წლის 25 თებერვალს საქართველოს პროლეტარიატმა და მშრომელმა გლეხობამ ლენინური პარტიის მეთაურობით და ამნ. სტალინის უშუალო ხელმძღვანელობით გაანადგურა მშრომელთა სისხლის მსმელი მენშევიკების მთავრობა და თვით ჩაუდგა სათავეში ძალა-უფლებას. მენშევიკების „ბელადები“ — ჟორდანიას, რამიშვილი, წერეთელი და სხვები, რომ არიდებოდნ საქართველოს მშრომელთა რისხვას, საზღვარგარეთ გაიქცენ. გაქცევა, სიმხდალე, სიცრუე და ლალატი ხომ მენშევიკების განუყრელი თვისებაა.

ბურჟუაზიის ლაქია და მუშათა კლასის მოღალატე მენშევიკების ბატონობის დროს განადგურდა საქართველოს მეურნეობა. მოსახლეობა სულს ლევდა შიმშილში, სიშიშვლეში, სიღატაკეში და იხრჩობოდა ნაციონალური სიძულვილის საფუძველზე გამართულ ამიერკავკასიის ერების ომებსა და სისხლის ღვრაში. მენშევიკების ბატონობა საქართველოში მენშევიზმის მიერ მუშათა კლასის გამყიდველობის და ბურჟუაზიისადმი ფინია-ლაქიობის ისტორიული ფაქტია.

13 წელია, რაც განადგურებული მენშევიზმის დამქაშები სიძულვილის ცოფმორეულნი უღრენენ საბჭოთა საქართველოს უცხოეთიდან, საბჭოთა საქართველო კი დღიდან მენშევიზმის განადგურებისა მტკიცედ დადგა ეკონომიური, პოლიტიკური და კულტურული სწრაფი განვითარების გზაზე. ამიერკავკასიის ერებს შორის სოლიდარობა დამყარდა. მენშევიკების, დაშაკების და მუსავატების მიერ 1921 წლამდის განუწყვეტლივ წარმოებული ეროვნული სისხლის ღვრა ამიერკავკასიის სოციალისტურმა ფედერაციამ შეცვალა რომელშიაც გაერთიანებული საქართველო, სომხეთი და ადერბაიჯანი ხელი-ხელჩაკიდებულნი წარმატებით აშენებენ სოციალიზმს.

საბჭოთა საქართველოს მშრომელები განაგებენ ახალაგებულ ფაბრიკა-ქარხნებს, რომელნიც მილიონობით ქმნიან მშრომელთა

კეთილდღეობისათვის საჭირო პროდუქციას. ქვეყანა მოიფინა უდიდესი ელექტროსადგურებით, როგორცაა ზაპესი, რიონჰესი, ხრამჰესი, აჭყესი, და ერთ დროს მივარდნილ მიყრუებულ სოფლებშიც კი ახლადაყვავებული კოლმეურნეთა ოჯახები ელექტრომუქითაა გაჩირალდნებული.

საქართველოს სოფლის მეურნეობა, რომელიც კომუნისტური პარტიის ხელმძღვანელობით 13 წლის მანძილზე მტკიცდებოდა და სოციალისტურად იქმნებოდა, ამჟამად ათასეული ტრაქტორებით, კომბაინებით, სალენწი მანქანებით და სხვა მრავალი რთული სასოფლო-სამეურნეო იარაღით აივსო, და თუ წინათ ტექნიკის დარგში ჩვენ დამოკიდებული ვიყავით უცხოეთის კაპიტლისტური ქვეყნებისაგან, „ახლა არ მოიპოვება ისეთი მანქანა, არ მოიპოვება ისეთი საქარხნო ან ლაბორატორიული დანადგარი, რომლის აშენებაც არ შეგვეძლოს საკუთარი ძალებით, საკუთარ ქარხნებში, საკუთარი საბჭოთა მასალისაგან“ (ლ. ბერიას მოხსენებიდან საქ. კ. პ. (ბ)-ს მე-9 ყრილობაზე). უკვე განმტკიცებულმა კოლექტიურმა მეურნეობამ საბოლოოდ დაამტკიცა კოლექტიური ცხოვრების ძლივეამოსილება. კოლმეურნეობა ბოლშევიკური ხდება, ხოლო კოლმეურნე — შეძლებული. საქართველოს ყველა კუთხე უკვე აივსო შეძლებული კოლმეურნეებით, და ახალი გლეხობა, დარწმუნებული ხვალინდელი დღის კიდევ მეტ სიღალღეში, თავგამეტებით იბრძვის სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებისათვის.

საქართველო ამ 13 წლის მანძილზე ერთერთ მოწინავე კულტურულ ქვეყნად გახდა. ქალაქები და სოფლები მოიფინა უმაღლესი, საშუალო და პირველდაწყებითი სკოლებით, თუ 1920 წელს საქართველოში 1457 დაწყებითი სასწავლებელი იყო, 114.745 მოწაფით, რომელნიც მდიდრების, თავად-აზნაურთა და სმღვდლოების წრიდან იყვნენ გამოსული, მშრომელი ხალხის შვილები კი მოკლებულნი სწავ-

ლის უფლებას, ახლა 4474 დაწყებითი სკოლაა და აქ იზრდებიან მშრომელთა შვილები სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებისათვის, მებრძოლი მომავალი გმირები 423.195 მოწაფის რაოდენობით. საშუალო სკოლების რიცხვი თუ მენშევიკების ბატონობის დროს 1920 წლისათვის ძლივს აწევდა 119-ს, 17.135 მოწაფით, ახლა 996 საშუალო სკოლაა 142.602 მოწაფით.

უმადლესი სასწავლებლების რიცხვი ერთეულებიდან ოცეულებამდის ავიდა, და აქ იზრდებიან საბჭოთა ინჟინრები, აგრონომები, პედაგოგები, ეკონომისტები და სხვა სწავლულნი.

საქართველოს მუშა და კოლმეურნე ახალგაზრდობა აკვნიდანვე იზრდება სოციალისტური იდეებზე, სახელმწიფოს ყოველდღიური მზრუნველობით, და ჩვენი ბავშვები მშობლებთან ერთად თვით არიან ახალი, ბედნიერი ცხოვრების შენების დამკვრელები. საბჭოთა ხელისუფლების

დამყარების მე-13 წლის თავზე საქართველოში მიღწეული გამარჯვებები კომუნისტური პარტიის უშუალო ხელმძღვანელობითაა მოპოვებული. ეს მიღწევები უთვალავია. დე, იღრინონ საცოდავმა საზღვარგარეთ გაქცეულმა მენშევიკებმა, საბჭოთა საქართველო კიდევ მეტი გამარჯვებით წავა წინ! ჩვენი ძლიერად მოსილი წითელი არმია ამ გამარჯვებების ფხიზელი გუმბაგია, ჩვენი ბავშვები ამ გამარჯვებების უშუალო მონაწილენი არიან.

გაუმარჯოს საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების მე-13 წლისთავს!

გაუმარჯოს კომუნისტურ პარტიას!

გაუმარჯოს პარტიის და მსოფლიო მუშათა კლასის უსაყვარლეს ბელადს—დიდ სტალინს!

ამხანაგო პიონერებო! სოციალისტური მშენებლობის ყველა ფრონტზე გააძლიერეთ პიონერული ერთეულები და სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებისათვის ბრძოლაში

— იყავით მზად!

ზრიგოლ აბაშიძე

წითელი ლაშქრის აღლუმი

თოვლი დადნო მინდვრებზე
ზამთრის მზემ მშვიდმა, მწყაზარმა,
რიგები რიგებს მისდევენ,
წამოშლილიყო ყაზარმა!

მზე დაჰხაროდათ ზევიდან,
ტყე ირხეოდა დროშათა...
ლევა მაზარის ტევრითა
მინდორიც ლევად მოჩანდა!

ლურჯა ტორს ცემდა, აღვირი
ძლივსლა იჭერდა, ქმინავდა,
დაფდაფითა და საყვირით
გზებს მოეფინენ ხშირად!

მოდის წითელი ლაშქარი,
აღარ გათავდა, ულევო...
სამკერდითა და ავშარით
ცხენები დარახტულები!

ხმალი იეღვებს მხედართა,
ლურჯა ცეცხლს აფრქვევს, გიყდება,

ქვეითიც გამოემართა,
გამოანათეს ხიშტებმა!
მოდინ, მოიმღერინ,
ახალ კოლონებს გაშლიან...
თვალებს ანთებენ ცეცხლიანს
ტყვიამფრქვევები ჯავშნიდან!
მოდინ, აღლუმს მართავენ,
გაისმის ვაშას ძახილი,
მარჯვედ უჭირავთ სადავე,
მზეზე პრიალებს მახვილი.

საბჭოთა ქვეყნის კედელი,
ზღუდე უტეხი, მაგარი,
გაივლის შეუწყვეტელი
რიგი წითელი ლაშქარის!

გაივლის... მტრების ამაზრუნენს
იმედი მოაქვს უჩვევო,
იმედი მოაქვს ზარბაზნებს
საბჭოთა ქვეყნის ბურჯების!

ლიკას ბოჩოლა

1.

ბუჩქები გაშიშვლდა.

აბურძნული ჩიტუნები დაფრინავდნენ გაშიშვლებულ ხეებზე.

ბოსტანში წიწმანის ღეროები ჩაწვა.

ნიშა ბოჩოლამაც იგრძნო ზამთრის მოახლოება. იგი საცოდავად ზმუოდა. საძოვარი ბალახი აღარსად იყო.

პატარა ხბო შეწუხდა.

ზურგზე მუწუკები გაუჩნდა და მკბენარი დაეხვია. ბალანი თითქოს დაუგრძელდა.

მოწყენილი იყურებოდა საცოდავი ხბო. ის აღარ კუნტრუშობდა, დაღვრემილი დადიოდა ორღობებში და ქარისაგან მოგროვილ გაყვითლებულ ფოთლებში ეძებდა საზრდოს. ბლავილით მიჰყვებოდა გამოხრულ ნაფუძვარს, მაგრამ მსუნაგბი ღორები წინ უსწრებდნენ და სადაც კი საჭმელ რაიმეს შეამჩნევდნენ, მაშინვე წაატანდნენ პირს.

ბოჩოლას ორი რამ აწუხებდა: შიმშილი და სიცივე...

ლიკამ ნიგვზის შტოებში უკანასკნელად გატყორცნა ქოლოკი.

— ეტყობა, აღარ არის!

— რაღა იქნება, ბიჭებმა უკვე მოკრიფეს, — მოუჭრა მეგობარმა და კაკლებით სავსე უბე ააჩხრიალა.

— აგერ ერთი ცალი ფოთლებს შორის, ხედავ?

ლიკამ ესროლა ქვა ერთხელ, — ვერ მოარტყა. მეორე, მაგრამ... ოხ, ნეტავ არ ესროლა! ეს რა ქნა! რა საცოდავად დაიზმუვლა ბოჩოლამ, — ქვა მას დაეცა.

ეს რა ქნა ლიკამ! განა ასე დაადგინეს რგოლში?!

ეს არის შეფობა?!

ლიკამ დაღვრემილ ბოჩოლას ზურგზე ხელი გადაუსვა და სახე აეშალა:

2.

საწყალი ხბო სიმწარისაგან სახრესავით იზნიქებოდა, შიმშილით დასუსტებულს განა ეს სკორდებოდა?

ლიკამ იგი კაკლის ძირიდან სახლისაკენ გადენა. გზაში საყვარელი მურია წკმუტუნით მიეგება ბოჩოლას.

— შეილო! — მიამახა დედამ.

— რა იყო?

— ბოჩოლას წყალი დააღვეინე, გუშინდელს აქეთ უწყლოდ არის, თან შშიერიცაა, შენ კი ყურადღებას არ აქცევ.

შეწუხებულ ლიკაზე დედის სიტყვებმა ძალიან იმოქმედა. მას ფიქრები არ ასვენებს:

— აბა, ახლა რას ეტყვიან კოლექტივში? განა ასე უნდა? ეს არის შეფობა? ეს ხომ კოლმეურნეობის მომავალი ძროხა!

დაღამდა.

მთებიდან წამოსული შავი ღრუბლები სოფელში შემოიჭრა. სოფლის ორღობეში შეშინებული ძაღლი ჯაჯღანობდა.

— შეილო, გენაცვალე, დაიძინე... რა დაგემართა?!— ამშვიდებდა დედა და თან საყვარელ ლიკას ჰკოცნიდა.

დედამ ლამბა ჩააქრო.

ოთახში სიბნელე ჩამოწვა.

ყველას სძინავს.

ლიკას ფეხებთან ფისუნია ხვრინავს.

არ ეძინება მხოლოდ ლიკას!

აბა როგორ დაიძინოს?

აგერ, ეს მეორედ დაიზმუვლა ბოჩოლამ!

ის არის, ის იქნება! კვდება, შველა უნდა

საცოდავ ნიშა ბოჩოლას!

ლიკამ საბანი ნელა გადიძრო.

— ნეტავ ჭრაქი სად წაიღო დედამ?

— ლიკა, შენა ხარ?

— ჩუ, ბაბუ, არ გესმის, ხბო კვდება, უნდა ვუშველო!

ლიკამ ჭრაქი აანთო, პალტო მოიხურა, გარეთ გამოვიდა და ბოსლისაკენ გაემართა. მას საყვარელი მურიაც აედევნა.

ცივი ქარი უბერავდა.

ჭრაქს ხელი მოაფარა, მაგრამ მაინც ჩაქრა. ლიკა ველარაფერს ხედავს.

ფოთილით შევიდა ბოსელში, ასანთი აანთო. ბოჩოლამ დიდრონი თვალები ხარბად და აშტერა ლიკას, თითქოს ემუდარებოდა მას. ლიკამ სუფთა თივა მიუტანა და ტუჩთან დაუყარა.

— ჰამე, ბულუტა! ჰამე, შემოგველე. მაპატიე, დღეიდან შენი ნამდვილი შეფი ვიქნები! მოგივლი, ბინას მოგიწყობ და თივასაც გაქმე!

ლიკა ბოჩოლასთან ალერსში იყო გართული, რომ შეშინებული დედა შემოვიდა.

— რას შერები, ბიჭო? რომ გაცივდე, რაღა მეშველებს? წამოდი ჩქარა, წამოდი, დაიძინე, მაგ ხბოს ხეალ მოუარე. ნუ გეშინია, არ მოკვდება, ხოლო თუ კარგა მოუვლი, კარგი ძროხაც დადგება. ახლა კი წამოდი, გენაცვალოს დედა!

ლიკამ ერთხელ კიდევ შჰხედა ბოჩოლას, რომელიც პირის ცმაცუნით ჰამდა თივას, და ფრთხილად გაიხურა კარი.

გავიდა დღეები. ნოემბრის შუა რიცხვები იყო.

ლიკას ეზოში ღორები ღრუტუნობდნენ. ბატებმა ყიყინი გამართეს. ეზოში ლიკაც გამოჩნდა. მან სასილოსე კოშკიდან ერთი ვედრო სილოსი მოიტანა და საყვარელ ბოჩოლას დაუდგა. ბოჩოლამ მადიანად დაიწყო ჰამა. იგი ახლა ის ბოჩოლა აღარ არის, რომელსაც შიმშილი და სიცივე კლავდა, იგი ახლა სულ სხვა ბოჩოლაა: გასუქებული, გალამაზებული და გამოცოცხლებული. ამას ნათლად ხედავს ლიკა — ნამდვილი შეფი მომავალი ძროხისა.

ხედავს და სიხარულით ეგვება გული. თვალს არ აშორებს საყვარელ ბოჩოლას და აღტაცებული ეალერსება:

— „ჩემო ბატარა ლამაზო ნიშა,

ამოგეზარდა კიდევაც რქები...

გაპუნტული ხარ, მე შეგიყვარე,

და ამიტომაც გეალერსები!

საყანე მინდორს ტრაქტორი მოხნავს...

გვექნება ყველი, გვექნება ერბო!

შენ კოლექტივის გახდები ძროხა,

კარგი მეწველი და სანაქებო!

ძღვევამოსილი წითელი არმიის დღე

1918 წლის 23 თებერვალს, გამძაფრებული ბრძოლების ქარცეცხლში, რომელსაც ახალგაზრდა საბჭოთა ქვეყანა აწარმოებდა შინაური და გარეული კონტრრევოლუციის წინააღმდეგ, ბოლშევიკური პარტიის ხელმძღვანელობით და დიდი ლენინისა და სტალინის ინიციატივით დაარსდა მუშურ-გლეხური წითელი არმია, რომლის სარდლადაც დაინიშნა ოქტომბრის რევოლუციის ბრძოლებში გამოწრთობილი გმირი მებრძოლი კლიმენტი ვოროშილოვი, წითელი არმია ოქტომბრის რევოლუციის პირშეო შეილია. მის სახელთან განუყრელადაა დაკავშირებული გმირული ბრძოლები საბჭოთა კავშირის მუშათა კლასისა. ვის არ გაუგონია მუშათა კლასისა და მშრომელი გლეხობის მოსისხლე მტრები, მემამულეებისა და კაპიტალისტების დამცველი დამქაშები—ვრანგელი, დენიკინი, მახნო და სხვები, რომელნიც ოქტომბრის რევოლუციის გამარჯვების პირველი დღიდანვე თავისი რაზმებით გააფრთებით იბრძოდენ საბჭოთა ხელისუფლების დამხობისათვის! ამ ბანდებს ხელს უწყობდენ უცხოეთის კაპიტალისტური სახელმწიფოები. მათი მიზანი იყო: დაესუსტებიათ საბჭოთა ქვეყანა შიგნით და მოემზადებიათ ნიადაგი კაპიტალისტური ქვეყნების მიერ ჩვენი ქვეყნის ინტერვენციისათვის. მაგრამ საბჭოთა კავშირის მუშათა კლასს, მის ხელმძღვანელ კომუნისტურ პარტიას და მის უძლეველ წითელ არმიას ერთი წუთითაც არ შეუწინებიათ თავგანწირული ბრძოლა საბჭოების განმტკიცებისა და მტრების მოგერიებისათვის.

საბჭოთა ქვეყნის უძლეველმა გუშავმა—წითელმა არმიამ შეძლო როგორც შინაგან კონტრრევოლუციონერთა ბანდების ალაგვა, ისე უცხოეთის კაპიტალისტური თავდასხმების მოგერიება. ამიტომ არის, რომ ძღვევამოსილი წითელი არმიის მოგონებაც კი თავზარს სცემს ჩვენს მტრებს და ჩვენს წინააღმდეგ გამოლაშქრების მადას უფუჭებს.

ბრძოლებიდან გამარჯვებით გამოსული წითელი არმია მას შემდეგ, რაც საბჭოთა კავშირი შეუდგა ომისაგან დანგრეული სახალხო მეურნეობის აღდგენას, მსოფლიო მშვიდობიანობის სიმბოლოდ გადაიქცა. საბჭოთა კავშირის ომი არ სურს, მაგრამ მთელი საბჭოთა კავშირის მუშათა კლასი მზადაა ომისათვის და ერთი წუთითაც არ იფიწყებს დიდი ბელადის, ამხ. სტალინის, ლოზუნგს, რომ „არცერთი მტკაველი სხვისი მიწა ჩვენ არ გვინდა, მაგრამ არცერთ გოჯს ჩვენი მიწისას სხვას არ დაუთმობთ“. უცხოეთის კაპიტალისტების თავდასხმის შემთხვევისათვის მზადყოფნის ამოცანას პრაქტიკულად ახორციელებს ჩვენი წითელი არმია. მუშურ-გლეხურმა წითელმა არმიამ თავისი არსებობის ამ 16 წლის განმავლობაში დაუმტკიცა საბჭოთა კავშირის მუშებსა და მშრომელ გლეხობას, რომ იგი მტკიცედ იცავს ოქტომბრის მონაპოვარს და თავისი კლასობრივი ფხიზელი თვალთ სწვდება საბჭოთა შორეული საზღვრების ყოველ წერტილს. ეს ხდება იმიტომ, რომ წითელი არმიის რიგები თავიდან ბოლომდის ივსება მუშებითა და მშრომელი გლეხებით, რომლებსაცაა ჩვენი ხელისუფლება და კიდევ იმიტომ, რომ დიდი ოქტომბრის ისტორიული მონაპოვარი—კაპიტალიზმის დამხობა და საბჭოთა ხელისუფლების დამყარება—თვით მუშათა კლასმა და მშრომელმა გლეხობამ საკუთარი სისხლით, მკაცრი ბრძოლებით მოიპოვა.

წითელი არმია, გარდა იმისა, რომ ზრდის სოციალისტური მშენებლობისათვის თავდადებულ მებრძოლთ და უმაღლეს წერტილამდის აყავს ჩვენი ქვეყნის საბრძოლო უნარიანობა, საუკეთესო სკოლაა, რომელიც ზრდის პოლიტიკურად უმაღლესი სიფხიზლის მქონე და მარქს-ლენინ-სტალინის რევოლუციური თეორიით აღჭურვილ მებრძოლთ.

გაუმარჯოს წითელი არმიის ბელადს—ამხ. კ. ვოროშილოვს!

გეოლოგიური რუკა

ცივია ციმბირი, და მდიდარია ის. მდიდარია, მაგრამ ვერ ვიცნობთ მის ყოველ სიმდიდრეს, ისე, როგორც არ ვიცით ბევრი სხვა კუთხის სიმდიდრეებიც. ძველათ, საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებამდის, თქვენ შეგეძლოთ მოგეთხოვათ რუსეთის გეოგრაფიული რუკა, და მოგცემდნენ მას, მაგრამ თუ მოითხოვდით გეოლოგიურ რუკას, — თავს გაიქნევდნენ, თქვენ უარით წამოხვიდოდით. რატომ? იმიტომ, რომ შედგენილი ჰქონდათ გეოგრაფიული რუკები, სადაც აღნიშნული იყო ზღვები, მთები, მდინარეები, ტბები, ქალაქები, დაბა-სოფლები, მაგრამ არ ჰქონდათ ხეირიანი რუკა გეოლოგიური, სადაც აღნიშნული უნდა ყოფილიყო, თუ რომელ კუთხეში რა სიმდიდრე იყო ჩამალული მიწის ნიადაგში, მდინარეებში, ქვებსა და ზღვაში.

— დედამ ცოტა ნახშირი მასესხეო, — ეუბნებოდა ცქრიალა გოგონა მეზობელ ქალს, დედამისს სარდაფში მთელი ტომარა ნახშირი ჰქონდა, მან კი ეს არ იცოდა...

ასეთ უხეირო დიასახლისს ჰგავდნენ ძველი რუსეთის ბატონ-პატრონნი, რომელთაც არ იცოდნენ, რომ აუარებელი სხვადასხვა მადანი ჰქონდათ, მაგრამ რკინა, სპილენძი და ნახშირიც კი საზღვარგარეთიდან შემოქონდათ.

— ამხანაგო, სად არის ნახშირის საწყობი? — ჰკითხავთ გამვლელს, და რომელიმე მაინც მიგასწავლის.

— ამხანაგო, სად არის ნახშირის მიწისქვეშა საწყობი? — იკითხავთ, მაგრამ გაოცებულ სახეს იხილავთ.

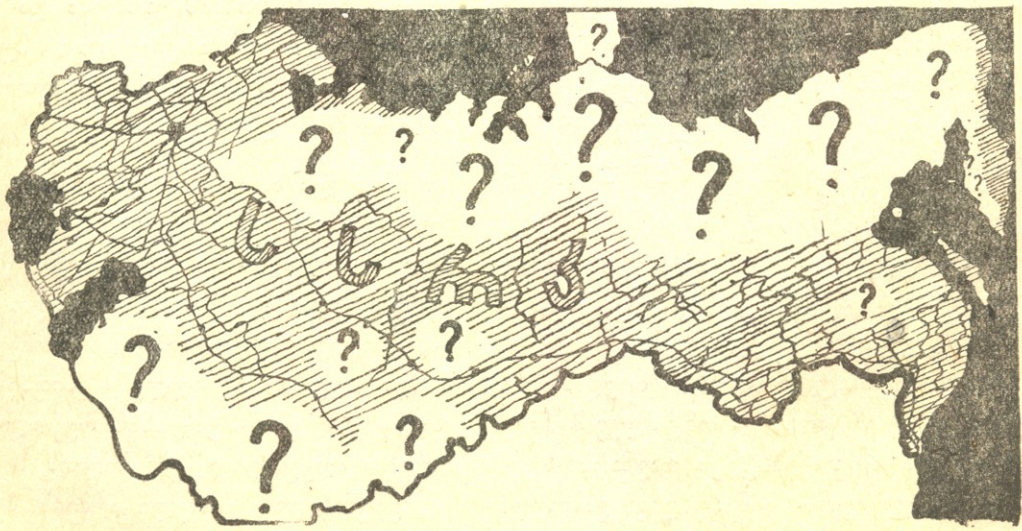
მართლაც, ვინ იცის, სად არის ნახშირის, სპილენძის, ნავთის თუ სხვა საჭირო და ჩვენთვის ძვირფასი საგნების მიწისქვეშა საწყობები!

ძველი რუსეთი არ იცნობდა თავის სიმდიდრეს, და ეს ნაკლი ჩვენ უნდა გამოვასწოროთ. დახედეთ გეოლოგიურ რუკას, და მიხვდებით ყველაფერს...

* * *

ციმბირში, ირკუტსკის მახლობლად, მონადირემ იხვი მოკლა. იხვს ჩინჩახვში ოქროს ნამცეცები აღმოაჩნდა: მდინარეებში რომ დაცურავდა, მას ოქრონარევი სილა აეკენკა სადღაც.

ერთ ადგილას მონადირეებს ტყეში შემოაღამდათ. კოცონი გააჩაღეს, ივახშმეს და დაიძინეს, დილას კი ჩაფერფლილ კოცონში ტყვის ხოდები იპოვეს. გაოცდნენ მონადირენი: ვინ ჩააგდო მათ კოცონში ეს ძვირფასი ლითონი?

მაგრამ მალე მიხვდენ ყველაფერს: მიწაში იმ მიდამოებში ყველგან ტყვიის მადანი იყო....

ასეთი შემთხვევა(კ) იყო: ტაიგაში მთელ დღეს დაძრწოდენ მონადირენი, დაილაღნენ. მიადგენ ე. წ. ტარაკოვის მთას, მის ძირას კოცონი გააჩაღეს და ჩექმები გაიხადეს გასაშრობად. უტბათ კოცონმა აფეთქება იწყო, გავარდო ერთხელ, ორჯერ... თავქუდმოგლეჯილი გარბოდენ განაცრისფრებული მონადირენი. რამდენიმე წუთის შემდეგ კოცონმა შეწყვიტა „სროლა“, მიყუჩდა. შეუცადეს მონადირეებმა და მერე ფრთხილად მიუახლოვდენ ჩამქრალ ცეცხლს, გადაქექეს ღველფი, გადაყარ-გადმოყარეს დანაკვერცხლებული ჯოხები, მაგრამ საეკვო ვერაფერი აღმოაჩინეს. მხოლოდ ერთმა შენიშნა, რომ ის ქვები, რომლებზეც ცეცხლი მოანთეს, აღარსად იყო.

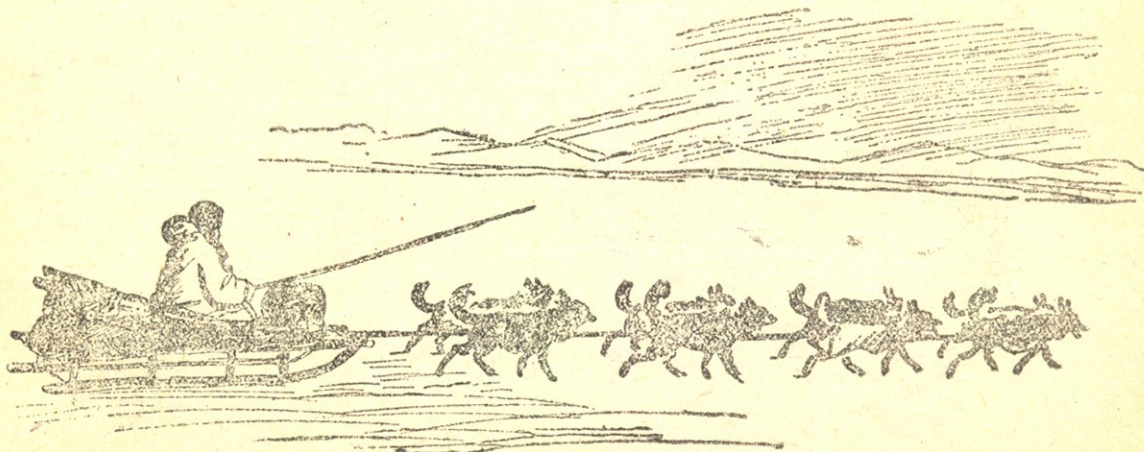
ამ აფეთქების მიზეზი ლურჯწინწყლებიანი ქვები გამოდგა.

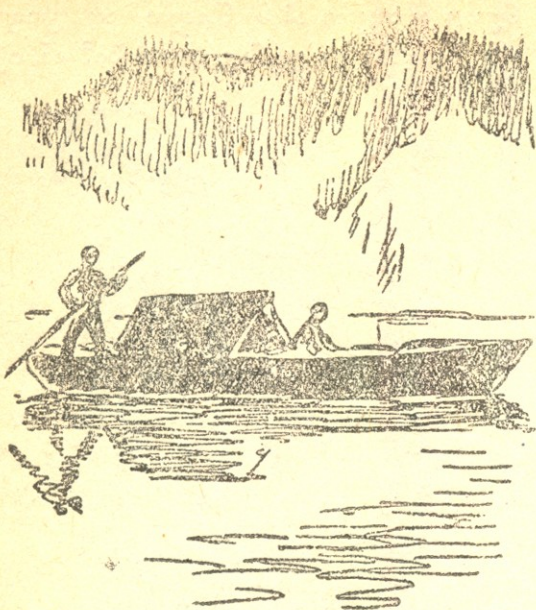
ციმბირში აუარებელ ასეთ ამბავს მოგიტხრობენ. იქ გეტყვიან, რომ ერთხელ იქ ლუმელი დადნა, რომ ცხოველების დამქერებმა ორმოებში ნახეს მბრწყინავი მიწა, შავი და ქვასავით მაგარი, გეტყვიან, რომ ერთერთ ხეობაში „ღვთის ცეცხლი“ ანთია და ხალხი სალოცავად დადის იქ...

ბევრ ასეთ რამეს გეტყვიან ციმბირის მცხოვრებნი.

ყოველივე ეს ბებიის ზღაპრებს ჰგავს, მაგრამ მართლა ზღაპრებია?

წუთით არაფერი ამის მსგავსი არ ყოფილა და ისე შეითხზა ეს უცნაური ამბები? ან იქნებ

დასხვა სიმდიდრის „მიწისქვეშა საწყობები“ წაშლონ გეოლოგიურ რუკაზე კითხვის ნიშნებით და მათ ნაცვლად გარკვევით დაწერონ: „ნავთი“, „სპილენძი“, „ტყვია“ და სხვა მრავალი ასე ძვირფასი ნივთიერება...

ციმბირის „ზღაპრები“? არ უნდა გავგოთ მათი წარმოშობის ისტორია?

აი, მივიდენ ციმბირში მიწის გამომკვლევანი და ზღაპრებში სიმართლის აღმოჩენა დაიწყეს. გაპყენენ ამ ზღაპრების კვალს, და რა აღმოჩნდა? „ღვთის ცეცხლი“ საწვავი გაზი გამოდგა, საოცარი ტბები—ნავთის წყაროები, გამდნარი ლუმელები—ტყვიის მადანი...

უცნაურ სიმდიდრეთა შესახებ შეთხზულმა ზღაპრებმა ქვეყნის ზღაპრულ სიმდიდრეთა გზა მიგვასწავლა.

მართალია? ამას შემოწმება უნდა. თვალგადაუწვდენელი კავშირის მთები და ველები, ზღვები და მდინარეები შესწავლას მოითხოვს, რომ გავიგოთ, სად რა სიმდიდრე აქვს ბუნებას შენახულ-მიმალული...

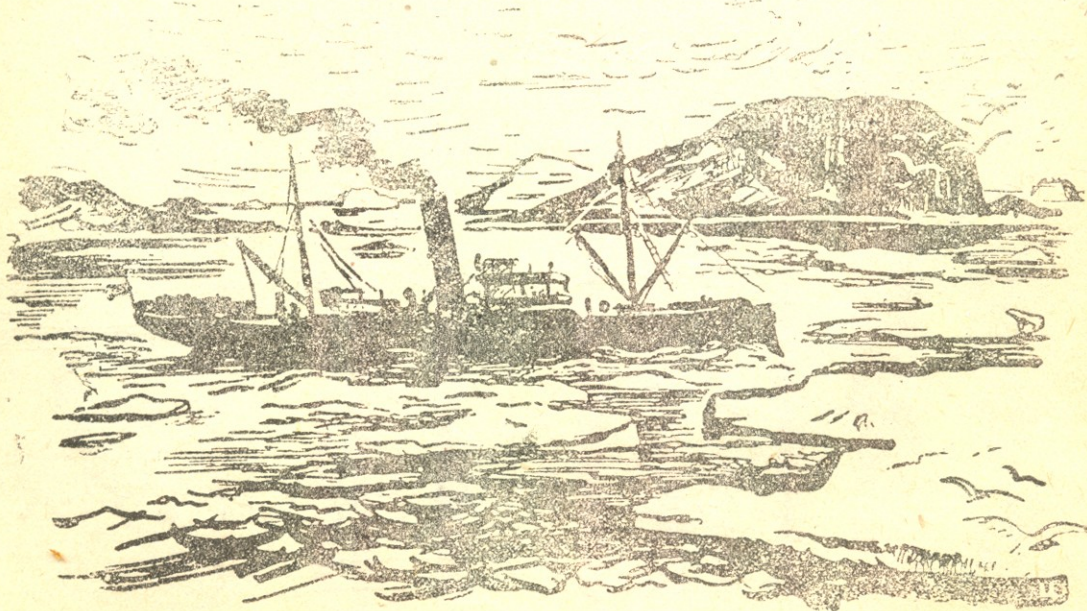
და დაიძრა საბჭოთა კავშირის შემსწავლელთა არმია.

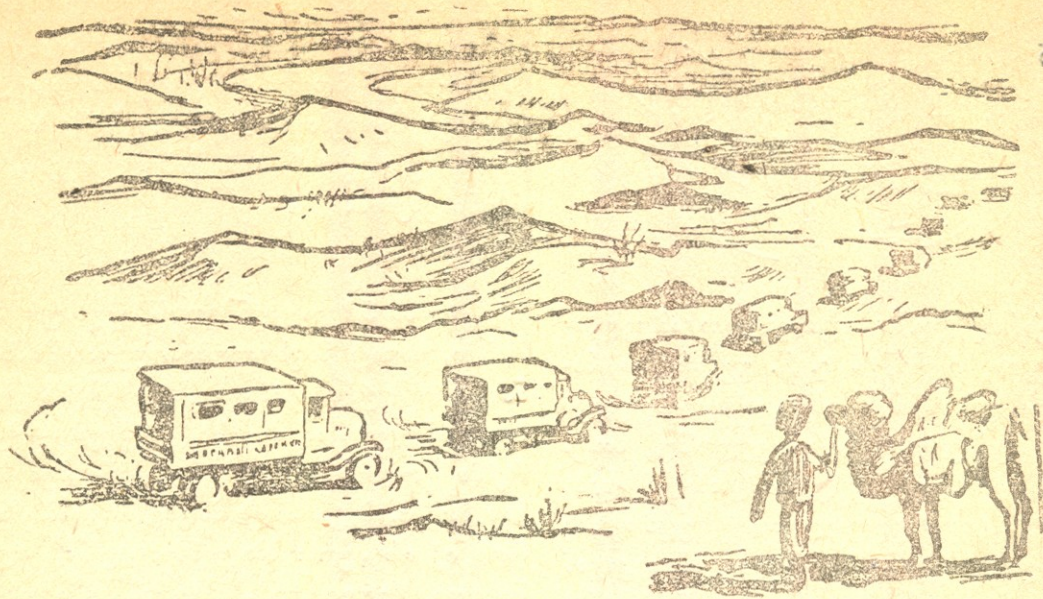
მიდიან ძაღლებით, მიდიან აქლემებით, ავტოთი, გემით, ყინულმქრელით, ჰაერობლანით...

მიდიან შეუღრეკლად, მიდიან იმ მიზნით, რომ აღმოაჩინონ ბუნებისაგან მიმალული სხვა-

*
*
*

დიდი ხანი არ არის, რაც დაიწყო საბჭოთა კავშირის სიმდიდრეთა აღმოჩენა, მისი გეოლოგიური რუკის კითხვის ნიშნების წაშლა, მაგრამ მიღწევები უკვე მეტად საგრძნობია, და საბჭოთა კავშირის რუკის თეთრი ლაქები უკვე აქრელდა წითელი, ლურჯი, მწვანე და შავი ნიშნებით, რომლებითაც აღნიშნულია ნახშირის, რკინის, ნავთის, სპილენძის მიწისქვეშა საწყობები.

ბუნებრივ სიმდიდრეთა მარავით საბჭოთა კავშირი მსოფლიოში უმდიდრეს ქვეყნად გადაიქცა.

რკინის მადნის მარავით ძველ რუსეთს მსოფლიოში მეათე ადგილი ეკირა. საბჭოთა კავშირის მკვლევარებმა ეს მარავი 130-ჯერ გააღიდეს. ამჟამად საბჭოთა კავშირს მეტი რკინის მადანი აქვს, ვიდრე მთელ დანარჩენ ქვეყნებებს.

ნახშირის მარავის მხრივაც მეათე ადგილზე იყო რუსეთი, ახლა კი საბჭოთა კავშირს მეორე ადგილი უჭირავს. საბჭოთა მკვლევარებმა აღმოაჩინეს ნახშირის ახალი ბუდობები, 20 ღონბასის ოდენა ბუდობები.

პირველი ადგილი დაეჭირეთ ნავთის მარავით. მკვლევარებმა აღმოაჩინეს მიწისქვეშა ნავთის ზღვები ურალში, ჩრდილოეთით, ბაშკირიაში, შუა აზიაში.

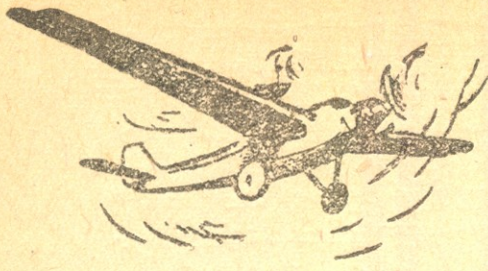
სპილენძის მარავი 15-ჯერ გადიდა, ნიკელის—400-ჯერ, თუთიის 5-ჯერ, ტყვიისა და მარგანეცის—4-ჯერ,

საბჭოთა კავშირში ბევრი ისეთი სიმდიდრეც აღმოჩნდა, რომლებსაც უსახებ წარმოდგენაც კი არ ჰქონდათ ძველ რუსეთში.

ნავთის წარმოებისათვის აუცილებელია ერთი ნივთიერება, რომელიც ამერიკიდან შემოქონდათ, ფლორიდიდან, და სახელად ფლორიდინი ჰქვია. ის ნავთის დასაწმენდად იხმარება.

საქართველო
სოციალიზმი

ლოც, ამ ღიებამ საოცარი შედეგი გამოიღო. განსაკუთრებით კახაკსტანში, სადაც ზაკები დააჭენებდნენ თავის ცხენებსა და აქლემებს. ახლა კი შენდება სპილენძის, ნახშირის მალა-როები, კეთდება ნავთის ქაბურღილები, გაყავთ რკინისგზები...

*
* *

თურმე, საქართველოში აუარებელია ამ ფლორიდინზე უკეთესი მიწის, ე. წ. გუმბრინის მარაგი, და ეს აღმოაჩინეს საბჭოთა ხელისუფლების დროს დასავლეთ საქართველოში, სოფ. გუმბრინის მახლობლად (აქედან: სახელწოდება „გუმბრინი“). გავთავისუფლდით უცხოეთზე დამოკიდებულებისაგან, შორეული ამერიკიდან აღარ ვეზიდებით გემებით ფლორიდინს, რომელიც, თურმე, ყურის ძირში გვექონია, და აღარ გადის საზღვარგარეთ ჩვენი ოქრო ფლორიდინის საფასურად.

ახალციხე დიატომიტს იძლევა, კასპი ცემენტს, ბაღდადის მახლობლად მდებარე საირმე გვაძლევს ძვირფას მინერალურ წყალს საირმეს, რომელიც მეტად უწყობს ხელს ქაჭების ქვის მოსპობას...

დაფუსფუსებენ საბჭოთა ქვეყნის სიმდიდრეთა აღმოჩენი, ყოველთვიურად შლიან რუკაზე კითხვის ნიშნებს, ყოველთვიურად გზავნიან ცნობებს ახალ-ახალი აღმოჩენის შესახებ.

*
* *

საბჭოთა ქვეყნის მკვლევარებმა ამასწინათ ახალი ურალი აღმოაჩინეს. ოდესღაც, მილიონი წლების წინათ, ურალის მთები გაცილებით უფრო მაღალი და გრძელი იყო. თანდათანობით, მიწისქვეშა ძალების წყალობით, ეს მთები ჩაწვა, ნაწილობრივ კი ისინი დაანგრია ქარმა, წყალმა, მზემ. ამ ძალებმა ზოგან სულ მოსპო ქედები. ძველი ურალის მხოლოდ ცოტაოდენი ნიშნები-ლა დარჩა, და ამ ნიშნებით მიიკვლიეს ის ჩვენმა მკვლევარებმა.

მაგრამ რად გვინდა ძველი ურალის აღმოჩენა? იმისათვის, რომ იქ აუარებელი სიმდიდრე იყო: რკინა, სპილენძი, ტყვია და სხვა. მართ-

კოლას ნახევარკუნძულის უდაბურ ტუნდრაში, სადაც ზაფხულობით დედამიწა მხოლოდ ნახევარი მეტრის სიმაღლეზე ასწრებს გალღობას, ყინულისაგან თავის დაღწევას, — მკვლევარებმა ურალის კონკურენტი აღმოაჩინეს: ხიბინის მთები. პატარაა ეს მთები, მაგრამ რა გინდა, რომ იქ არ იყოს: სპილენძი, რკინა, ალუმინი, ნიკელი, გოგირდი... მაგრამ ყველაზე შესანიშნავია იქ აპატიტები — ნაცრისფერ-მომწვანო ქვები, რომელნიც საუკეთესო სასუქს წარმოადგენენ ჩვენი მინდვრებისათვის: დაფქვი, გაიტანე მინდვრად, და პური სულ გადაირევა ყანაში.

მკვდარი ტუნდრა, რომელსაც თითქმის არც უნახავს ადამიანი, ახლა ელექტროს სხივებითაა გაჩირაღდებული. მისი მარადული მყუდროებ დარღვეულია ქარხნების საყვირებით, აფეთქების ხმებით, დიდი ქალაქის ხმაურით, ქალაქი კი სულ ხუთი წლისაა, მხოლოდ ხუთი წლის...

ყარა-ყუმის უდაბნოც შეიშაშა: საბჭოთა ავტომობილებმა გადასერა მისი სილიანი სივრცე, და დემორჩილა ადამიანის ნებისყოფას მზით გადახრუკული უდაბნო და გაანდო უშიშარ ადამიანებს ზოგი თავისი საიდუმლო.

და ყველგან ასეა. ჯერ მოდიან მზვერავნი, ეძებენ, ბურღავენ, თხრიან, ანგარიშობენ... შემდეგ მოდის მთელი არმია აღმშენებელთა: ინჟინერნი, ტექნიკოსები, — და ცამდის ადის ხარაჩოები, შენდება ქარხნები, იზრდება სოციალისტური სიმდიდრე.

მაგრამ ეძებენ არა მხოლოდ მადანს, — ეძებენ ახალ-ახალ მცენარეებსაც, რომლებიც თესლი ზეთს იძლევა, ეძებენ საქონლის საკვებ ბალახებს, საღებავების, სიმკვავეების, შაქრის, სხვადასხვა წამლის მომცემ მცენარეებს, ეძებენ და

პოულობენ კიდევ. ამ უცნაურმა მონადირეებმა, მცენარეებზე მონადირეებმა უკვე ერთი-ხუთად გაადიდეს იმ მცენარეთა რიცხვი, რომელნიც ამშვენებენ საბჭოთა მინდვრებს.

* * *

ასე შრომობენ საბჭოთა კავშირის საკეთილდღეოდ ცოდნით შეიარაღებული დიდები, მაგრამ ბავშვები? ნუთუ ბავშვები არავითარ მონაწილეობას არ იღებენ ჩვენი ქვეყნის სიმდიდრეთა აღმოჩენის დიდ საქმეში? როგორ არა, როგორ არა! ნორჩი ნატურალისტებიც დადიან, ეძებენ, თხრიან, აგროვებენ, ეცნობიან ვეებერთელა საბჭოთა კავშირის ნაირნაირ სიმდიდრეს და თავისი წვლილი შეაქვთ ჩვენი ქვეყნის წინსვლის საქმეში. აი რას გვიამბობს ერთი ნორჩი ნატურალისტი თავისი ჯგუფის მუშაობის შესახებ:

„დილის ოთხი საათია. ქალაქებში ჯერ კიდევ სძინავთ, ჩვენ კი უკვე ავდექით, რომ გვენახა ფრინველების გაღვიძება. მაგრამ მაინც დავიგვიანეთ: ფრინველები ჩვენზე ადრე ამდგარიყვნენ და უკვე ათავებდენ საუზმეს.

დღეს ჩვენ ჭიანჭველების კვერცხები უნდა შევავროვოთ. ეს კვერცხები საჭიროა ფრინველებისა და თევზების საკვებად ზოოლოგიურ ბაღებში და სამკურნალოდაც კარგია; მისგან სხვადასხვა წამალს აკეთებენ. ის საექსპორტო საგანია, გააქვთ საბჭოთა კავშირიდან. ყოველ ნორჩ ნატურალისტს უნდა შეეძლოს ამ კვერცხების შეგროვება, ეს კი არც ისე ადვილია.

შუაღლე გადავიდა. ცხელია. ჩვენც სწორედ ეს გვინდა; ცხელ ამინდში ჭიანჭველებს თავისი კვერცხები ზევით ამოაქვთ გამოსაშრობად, შესაშრომებლად.

აი ჭიანჭველების ბუდე. ის სულ ერთიან ჩაფუშვით ტომარაში, შემდეგ სუფთა სილაზე მოვაბნიეთ წრესავით. ამ წრის შუაგულში ფიჩხი დაეყარათ.

აფუსფუსდენ ჭიანჭველები, გარბი-გამორბიან. აი, ერთმა მოიბრბინა ფიჩხთან, ჩრდილში დადვა კვერცხი, ალიაქოთი შეექნათ, რომელიც თან მოქონდა, და გაიქცა მეორის მოსატანად. მას სხვებიც მიჰყვნენ. აწყობენ და აწყობენ კვერცხებს ფიჩხის ქვეშ, ჩვენ კი ვუყურებთ და გვიხარია; ესენი ჩვენი მუშები არიან, ვვისუფთავენ თავის კვერცხებს მიწისა და სხვა ჭუჭყისაგან. მთლად რომ გადმოზიდავენ, ავიღებთ, გავაშრობთ, და წამლის ნედლეული მზად იქნება გასაგზავნად, საექსპორტოდ.

დადიან, დადიან საბჭოთა კავშირის მკვლევარნი, დადიან ფეხით, ავტოთი, ცხენით, ჰაეროპლანით და ყინულმჭრელით. იკვლევენ ჩვენი ქვეყნის სიმდიდრეს, და სახე ეცვლება ზღუმა რე ტუნდრას, მზისაგან გადახრუკულ ველებს, ათასი წლობით მძინარ მთებს, და თანდათან იშლება რუკაზე, საბჭოთა კავშირის რუკაზე კითხვის ნიშნები, თანდათან იწერება სიმდიდრეთა სამისამართო წიგნში მიწისქვეშა საწყობების მისამართი.

მოგონება თებერვალზე

მზე ძლივედა ზამთარს კვიმატს,
 ბალი ისხამდა კვირტებს,
 ველს ასველებდა წვიმა
 და სინალისეს ჰგვრიდა.
 ჰქონდა შფოთი და ჯანყი
 ქუჩის მღელვარე ფიქრებს,
 ტანჯვას ატანდა ხალხი
 ყინვით გადამწყარ მინდვრებს.
 ვიყავ ბავშვი და კიდეც
 დავაგორებდი მარხილს,
 როს დროშა ჩამოკიდეს
 და აელვებდენ მახვილს.
 მე არ ვიცოდი—რატომ
 უმტრეს ბაირალს ფერადს,
 მხოლოდ ვიცოდი მარტო
 ისმოდა სხვა სიმღერა...
 ვხედავდი: ხალხი გმობდა
 თეთრგვარდიელებს ურგებს,

და მენშევიზმის ბუდე
 დაინგრა, განადგურდა...
 ამგვარი ბედი გვერგო,
 წითლად ღელავდა დროშა,
 ესალმებოდენ რევკომს
 და განახლების დრო-ჟამს.
 მაშინ, როდესაც მიწვა
 მდი ღრის იმედი მძიმედ,
 ლარობს აძლევდენ მიწას
 და კარგ მომავლის იმედს.
 ვხედავდი წითელ ლაშქარს,
 სხვაგვარ მოქმედს და ძმურსა,
 და გამარჯვების „ვაშას“
 მტარვალი შეემუსრა...
 მზე ძლივედა ზამთარს კვიმატს,
 თებერვლის ლაფიც მოშრა,
 და გაზაფხულის წვიმა
 პირს ჰბანდა წითელ დროშას.

ლევან გარუაზვილი

ნარკვევები თაჯიკისტანის ექსპედიციიდან

(დასასრული)

ყინვარებზე, კლდეებზე და თოვლიან მინდვრებზე.

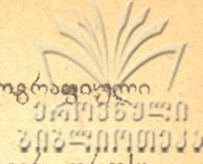
აგვისტოს მეორე ნახევარში ექსპედიციის მოწინავე რაზმმა სოფელ ფაშემღარის არემარეს მიაღწია. ის დაახლოვებით 2600 მეტრის სიმაღლეზეა ზღვის დონიდან. აქ გაიმართა ექსპედიციის ძირითადი ბაზა, რომელიც რამდენიმე ტილოს კარავისაგან შედგებოდა.

მთასვლელთა ჯგუფი 24 აგვისტოდან შეუდგა მუშაობას. პირველ ამოცანას წარმოადგენდა საჭირო სანოვაგისა და მოწყობილობის ატანა ლარმოს ყინვარზე, სადაც უნდა ყოფილიყო ალპინისტური მუშაობის ცენტრალური ბანაკი.

მდინარე ლარმის ხეობა ერთერთ ყველაზე უფრო ხელუხლებელსა და გაუვალ ხეობას წარ-

მოადგენს შუა აზიაში. აქ არ არსებობს არაკითარი ბილიკი, და ამიტომ ლარმის ხეობაზე მგზავრობა ფეხით მოსიარულესაც გაუჭირდება. ჩვენ კი თან მიგვეყავდა ხუთი მძიმედ დატვირთული ცხენი. გამყოლებად წავიყვანეთ ორი თაჯიკი, სახელად ნაბი და ნაბოტ, რომლებმაც თითქმის არცერთი რუსული სიტყვა არ იცოდენ. მიუხედავად ამისა, ჩვენ მაინც ვახერხებდით მათთან საუბარს თითო-ორი უზბეკური სიტყვისა და ხელების დახმარებით.

ლარმის ხეობაზე სიარულის დროს იძულებული ვხდებოდით გაგვეკვლია გზა ხშირ ტყეში, სადაც ცხენები წამდაუწუმ ხეებს ედებოდნენ და ღელეებში ვარდებოდნენ. იქ, სადაც

ტყეში შეუძლებელი იყო სიარული, ჩვენ მდინარის ნაპირს მიყვებოდით. დორბლიანი მდინარე საშინელი სისწრაფით მოქროდა, ასე რომ წყალში სიარულის დროს ცხენებსაც და ადამიანებსაც უძნელდებოდათ მედგარი ტალღების გაპობა. ფონში გასვლისას წყალი ხშირად გულამდისაც გვწვდებოდა, დასველებულებს გაშრობის დროც არ გვქონდა, საჭირო იყო სწრაფად წინსვლა. იქ, სადაც მდინარე მდორე იყო, გაჭირვება გვიორკვდებოდა, ვინაიდან ცხენები მდინარის ძირზე დაფენილ ლაშში იფლებოდნენ და სანამ ბარგს არ მოვხსნიდით, ვერ ვახერხებდით იქიდან მათ ამოთრევის. ერთი ასეთი შემთხვევის დროს იმ ყუთში, რომელშიც სანოვების ნაწილი იყო, წყალი ჩავიდა და გაათუქა ნამცხვრის უმეტესი ნაწილი.

დიდის ვაივავლახით მივადწიეთ ყინვარის ბოლოს, მაგრამ არც აქ ვათავდა ვასაჭირო: ყინვარის ოღროზოღრო ქვიან ზედაპირზე საჭირო ხდებოდა გამუდმებით გზის გასინჯვა, ცხენები იქცეოდნენ და გორდებოდნენ ყინულზე. ამიტომაც 30 კილომეტრის გავლას სამი დღე მოვანდომეთ. მესამე დღეს მივედი დანიშნულ ადგილზე, რომელსაც თავიკები „ჰავო-დარა“-ს უწოდებენ.

ჰავო-დარას ლამიან მოედანზე ჩვენს მისვლამდის ყოფილიყო მთის ვეფხვი ანუ ჯიქი, რომელსაც რბილ ლაშზე თავისი დიდი თათების კვალი დაეტოვებია. თავიკები ამ ლამაზსა და ღონიერ მტაცებელს „ფალანგ“-ს ეძახიან. უზბეკებს ძალიან ეშინოდათ ჯიქის თავდასხმისა და თოფებს არ იშორებდნენ მხრიდან.

მაგრამ ჯიქი არც აპირებდა ჩვენ შეწუხებას, ვინაიდან იგი მეტად ფრთხილი ცხოველია და გაურბის ადამიანების სიახლოვეს.

სექტემბრის პირველ რიცხვებში ექსპედიციის დანარჩენი წევრებიც ამოვიდნენ ჰავო-დარას ბანაკში. მონაწილეთა საერთო თათბირზე ექსპედიციის უფროსმა ამხ. ნ. ვ. კრილენკომ დაავალა პატარ-პატარა ჯგუფებს განსაზღვრული ამოცანები. ალპინისტური ჯგუფების დანიშნულებას შეადგენდა ღარმოს გამოუკვლეველი რაიონის შესწავლა, უღელტეხილების გამოორ-

კვევა და დახმარების გაწევა ტოპოგრაფიული და გეოლოგიური ჯგუფებისათვის.

მთელი ამ მუშაობის აღწერა ბევრ დროსა და ადგილს მოითხოვს, ამიტომ მე დავკმაყოფილდები ერთერთი ექსკურსიის შესახებ მოთხრობით. ექიმ პისლეგინსა და ამ სტრიქონების ავტორს დავალეული გვქონდა მოგვეძებნა გზა, რომლითაც შესაძლებელია ღარმოს რაიონიდან ვანჯის ხეობაში გადასვლა.

ამ გზას თვითონ თავიკებიც არ იცნობენ, მხოლოდ 1916 წელს ამ უღელტეხილზე გადაუვლია ასტრონომ ბელიაევს. საჭირო იყო აღგვედგინა ბელიაევის გზა, ვინაიდან თვით ბელიაევი 1929 წელს ისე გარდაიცვალა, რომ ამ გზის შესახებ ხეირიანი აღწერილობაც არ დაუტოვებია.

2 სექტემბერს ორივენი გავუდექით ვანდარას ყინვარს. გზა ძნელიც იყო და სახიფათოც. გზაში ბლომად გვხვდებოდა უზარმაზარი რქები, რომლებიც ეკუთვნის აქაურ ჯიხვებს— „ჭიკებს“. 4000 მეტრის სიმაღლეზე ზღვის დონიდან დავდექით პირველ ლამის სათევზე. კარავი ყინულზე გვედგა, ამიტომ ძირიდან სიცოცხე ამოდიოდა, მაგრამ თბილმა დასაძინებელმა ტომრებმა მოგვცა ძილის საშუალება.

მეორე დღეს დაიწყო უარესი სიძნელები: ყინვარი მთელ თავის სიგანეზე დანაპრალებული აღმოჩნდა. შედარებით ვიწრო ნაპრალებს ვახტებოდით, მაგრამ განიერ ნაპრალებზე გვიხდებოდა ბუნებრივი ყინულისა და თოვლის „ხიდების“ მოძებნა. სადაც ყინული მეტისმეტად დაქანებული იყო, წერაყინებით ვჭრიდით საფეხურებს და თოკის შემწეობით ვიცავდით ერთმანეთს ღრმა ნაპრალში ჩავარდნისაგან.

ნაშუადღევს ყინვარი ზურგს უკან დავგრჩა და თოვლიან მინდორში გავედით. თოვლის ქვეშ მიჩქმალულია უზარმაზარი ნაპრალები, და ამიტომ ყოველი ფეხის დასადგმელი ადგილი წერაყინის წვეტით უნდა გავვესინჯა. მზის ჩასვლისას, როგორც იყო, თავი გავალწიეთ ამ სახიფათო მიდორს და კარავი გავმართეთ 5000 მეტრის სიმაღლეზე ზღვის დონიდან.

ეს საკმაოდ მნიშვნელოვანი სიმაღლეა. სწორედ ასეთ სიმაღლეზეა ამართული ჩვენი მყინ-

ვარწვერი. აქ წყალი დუღს არა ცელსიუსის 100 გრადუსზე, არამედ დაახლოვების 83 გრადუსზე.

ჩვენ თანა გვექონდა პრიმუსი ჩაისა და კაკაოს ასადუღებლად, მაგრამ ახლომახლოს წყალი ძნელი საპოვნელი იყო და უეჭველად ყინულის ვადნობა მოგვიხდებოდა, შემთხვევით რომ ყური არ მოგვეკრა წყლის ჩხრაილისათვის. წერაყინით ამოვთხარეთ ყინული, და ნახევარი მეტრის სიღრმეზე მართლაც ანკარა წყალს მივადექით. ცხელმა კაკაომ ცოტად მაინც გავგათბო.

ღამე მოუსვენრად გავატარეთ. ექიმი ვერ ისვენებდა დასაძინებელ ტომარაში, თავის ტკივილს უჩიოდა. სუნთქვა მეტად გაძნელებული იყო, ვინაიდან მაღალ მთებში რაც უფრო ზევით აღიხართ, მით უფრო ნაკლები რაოდენობითაა ჟანგბადი ჰაერში. გათხელებული ჰაერი ძალიან აძნელებს მოძრაობას. დილით ფეხსაცმელების ჩაცმას ერთი საათი მოვუნდით. ეს მარტივი პროცედურა, რომელიც ბარში ადვილ საქმეს წარმოადგენს, პამირის თოვლიან მინდვრებზე უმძიავს მოვალეობად იქცევა.

დილაადრიან, სანამ თოვლი ჯერ კიდევ არ გალბილებულიყო მზის მხურვალეობით და ამიტომ მოსალოდნელი არ იყო ნაპრალებზე გა-

დაფარებული „ხიდების“ ჩანგრევა, ჩვენ სწორად ნაბიჯით გადავკვეთეთ თოვლიანი მინდვრები და დავიწყეთ ასვლა იმ უღელტეხილზე, რომელიც, ასტრონომ ბელიაევის ნაწერების მიხედვით, პულკოვის უხელტეხილი უნდა ყოფილიყო.

დილის 9 საათზე ჩვენ უკვე ამ უღელტეხილზე ვიდექით და გადავყურებდით ვანჯის ხეობას. მზე აშუქებდა არემარეს, და მარადული თოვლი აღმასის ნატეხებივით ბრწყინავდა. შორს, ვანჯის ხეობის გადაღმა, ამართულიყო რუმანის დიადი მთაგრეხილი თავისი მედიდური კლდოვანი მწვერვალებით. ჩვენი ამოცანა შესრულდა: ნაპოვნია ის გზა, რომლითაც შეიძლება გადასვლა ვანჯის ხეობაში.

ამით ვასრულებ მთიანი თაჯიკისტანის ნარკვევს. საბჭოთა ექსპედიციები ენერგიულად იკვლევენ ამ მიყრუებულ მხარეს, რომელიც დღემდის მალავს მთების წიაღში ჩამარხულ ბუნებრივ სიმდიდრეებს. შორს არაა ის დრო, როდესაც მკაცრი პამირი საბოლოოდ ქედს მოიხრის ადამიანის ნებისყოფის წინაშე და გამოამჟღავნებს სოციალისტური მშენებლობისათვის საჭირო ნედლეულს—ლითონებს, ქვანახშირს და სხვა მადნეულს.

ს. ერთაწმინდელი

მეჩვიდმეტე

მეჩვიდმეტეჯერ ისმის ძახილი:
— ბოლშევიკო, წინ იარ მარად!
გამარჯვებული ასწით მახვილი,
მტერი მივდენოთ სამარის კარად!

მეჩვიდმეტეჯერ დაიგუგუნებს
სტალინის ფიქრი, ჩვენი ოცნება,
ამეტყველებს საუკუნეებს
და შრომის ჰიმნით დაიკოცნება!

მეჩვიდმეტეჯერ გადიგლო მხარზე
გამარჯვებულმა ლეგა მანტია!
მეჩვიდმეტეჯერ იელვებს მტრებზე
ცეცხლი, რომელიც ჩვენში ანთია!

მეჩვიდმეტეჯერ იტყვის პარტია:
— ბოლშევიკო, წინ იარ მარად!
ჩვენს დიად კავშირს მტერი არტყია,
დაჰკა, მივდენოთ სამარის კარად!

აკაკი წერეთელი

(გარდაცვალებიდან 19 წლის შესრულების გამო)

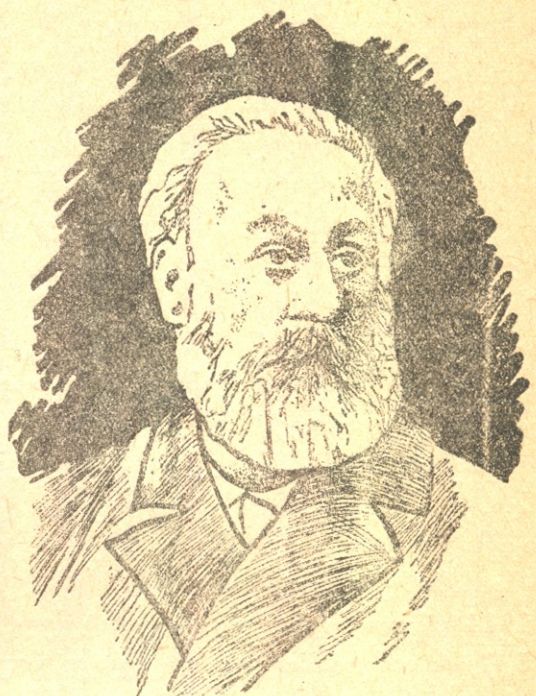
1915 წლის 7 თებერვლის ღამის 1-ლ საათზე, 28 დღის მძიმე ავადმყოფობის შემდეგ დ. საჩხერეში გარდაიცვალა XIX საუკუნის მეორე ნახევრის და XX საუკუნის პირველი წლების ერთერთი უდიდესი პოეტი და მრავალმხრივი მოღვაწე აკაკი წერეთელი.

აკაკი წერეთელი 1840 წლის 22 იანვარს დაიბადა სოფ. სხვიტორში. მაშინ არსებული ფეოდალური ჩვეულების, ე. წ. ძიძაობის მიხედვით, მშობლებმა პატარა აკაკი ერთერთი გლეხის ოჯახს ჩააბარეს აღსაზრდელად. მომავალი პოეტი 6 წლამდის იზრდებოდა თავისი ძიძის გლეხურ ოჯახში გლეხის ზავშვებთან ერთად. ამ ხნის განმავლობაში მრავალი მნიშვნელოვანი მომენტი აღიბეჭდა მგრძნობიარე ბავშვის მენსიერებაში, რამაც შემდეგ თავისი კვალი დააჩინა პოეტის შემოქმედებას.

თვით აკაკი თავის „ჩემს თავ გადასავალში“ ასე იგონებს თავისი ცხოვრების დასაწყისის ამ პერიოდს: „არ შეიძლება არ გამოვტყდე; რომ თუ კი რამ, დარჩა ჩემში კარგი და კეთილი, უფრო იმის წყალობით, რომ მე სოფელში ვიყავი გაბარებული და გლეხის შვილებთან ერთად ვიზრდებოდი“.

6 წლის შესრულების შემდეგ მშობლების ოჯახში დაბრუნებული აკაკი პირველ ხანებში ვერ ეგუებოდა ახალ ცხოვრებას და მოწყენილი იყო, მაგრამ რამდენიმე დღის შემდეგ ის თავადურ ცხოვრებასაც შეეჩვია და ძველი სიხალისე დაიბრუნა.

აკაკი თავისი მშობლების ოჯახში 1852 წლამდის დარჩა. ამ ხნის განმავლობაში მან დედისა (ეკატერინე აბაშიძის ასულისა) და უფროსი დის ანას დახმარებით შეისწავლა როგორც ქართული, აგრეთვე რუსული წერა-კრთხვა და განსაკუთრებული ინტერესი გამოიჩინა წიგნების კითხვისადმი. ამასთანავე აკაკი ამავე პერიოდში განსაკუთრებულ უნარს იჩენს შაირების გამოთქმაში. თავისი ოჯახის თითქმის ყველა წევრ-

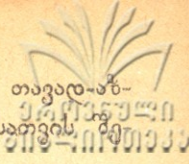
ზე, ახლო ნაცნობებზე და ცხოველებზე ჰქონდა გამოთქმული შაირები. მაგალითად, ვილაც ქრისტეფორე ბერზე პატარა პოეტს შემდეგი შაირი ჰქონდა შეთხზული.

„ქრისტეფორე ბერიაო,
ცოდვას გაუბერიაო,
წვერები ჩვენს ვაცს მიუგავს,
განზე გაუშვერიაო“.

ასეთივე შაირი აქვს გამოთქმული მოურავზე: „ბეღელს თავგი შეეჩვია,
ხრავს სულ, რაც სახრავიაო,
მაგრამ უფრო დიდი თავგი
თვითონ მოურავიაო“ და სხვ.

1850 წელს აკაკიმ გ. ერისთავის პიესის „გაყრა“ მიბაძვით დაწერა სცენები იმავე მოურავის შესახებ და შივ აღწერა, თუ როგორ აწვალედა ის გლეხებს.

1852 წელს აკაკი მშობლებმა ქუთაისის სავადა-აზნაურო გიმნაზიაში შეიყვანეს. ეს სა-

სწავლებელი აკაკის არ დაუმთავრებია, —სკოლაში გამეფებული სასტიკი წესების გამო ის მეზვიდვე კლასიდან გამოვიდა—1859 წლის 10 თებერვალს.

ამის შემდეგ აკაკი ჯერ სამხედრო სამსახურით იყო გატაცებული, მხოლოდ შემდეგ პეტერბურგის უნივერსიტეტში შევიდა, სადაც უკანასკნელი გამოცდა 1862 წლის 31 მარტს ჩააბარა, და ამ პერიოდიდან დაიწყო მისი დამოუკიდებელი ცხოვრებაც. ამ პერიოდის შემდეგ 52 წლის განმავლობაში ის მხოლოდ მწერლობისათვის და მწერლობაში ცხოვრობდა და მოღვაწეობდა.

ამ ხნის განმავლობაში ის ხშირად განიცდიდა მეტად მწვავე ეკონომიურ სივიწროვეს, მაგრამ მაინც არასოდეს შესულა სამსახურში, რადგან სამსახური მას მწერლების ბორკილებად მიაჩნდა.

აკაკიმ თავისი სიცოცხლის უკანასკნელი დღეები საჩხერეში გაატარა.

1914 წლის დეკემბრის უკანასკნელ და 1915 წლის იანვრის პირველ რიცხვებში, სიცოცხლის უკანასკნელ დღეებთან მიახლოვებული პოეტი თავის უკანასკნელ ნაწარმოებს წერდა, პოემას „ომი“. 1915 წლის 7 იანვარს მან დაამთავრა დასახელებული პოემის უკანასკნელი ნაწილი და უკვე ავადმყოფი ლოგინში ჩაწვა. 5 დღის შემდეგ მოხუცი პოეტის ავადმყოფობას დამბლა დაემატა, რომელმაც მას მარცხენა ხელფეხი და თავისუფალი მეტყველება წაართვა. 4 თებერვალს ღამის 1-ელ საათზე ქართული სიტყვის დიდმა ოსტატმა იმ პატარა ოთახში, სადაც მან 75 წლის წინათ, 1840 წლის 22 იანვარს, ცხოვრების პირველი განთიადი ნახა, — წყნარად დაამთავრა თავისი სიცოცხლე.

აკაკიმ თავისი შემოქმედებით მეტად დიდი და მნიშვნელოვანი მემკვიდრეობა დაგვიტოვა.

ის თავის შემოქმედებას, უმთავრესად, ეროვნული საკითხის ირგვლივ აჯღერებდა და სასტიკი სიმძაჳრით ებრძოდა იმ ეროვნულ ჩაგვრას, რომელსაც საქართველოში თვითმპყრობელური რუსეთის იმპერია ეწეოდა. ამ ბრძოლის დროს, ისე როგორც მთელ მის შემოქმედებაში, ის გა-

მოხატავდა რღვევის გზაზე დამდგარი თავად-ნაურობის ინტერესებს თავისი ეპოქისათვის დარებით პროგრესულ ფორმებში.

აკაკი, რომელსაც განსაკუთრებით უყვარდა ბავშვები, საბავშვო მწერალიც იყო. ის ქართული საბავშვო მწერლობის ერთერთი დამწყებთაგანია. პირველი საბავშვო ლექსი, რომელიც მან 1864 წელს ახალშობილი საბატონო ყმების ბავშვებს უძღვნა, ბატონყმობის გადავარდნის გამო, „იმერული ნანინა“ იყო. ეს ლექსი შემდეგ სიმღერად იქცა და მას ყველა კუთხე იცნობს. აი ამ ლექსის ზოგიერთი ადგილი:

„გაპუტულო გლეხის შვილო,
შენ პაწაწინაო,
აგრე ტკბილად, უღარდელად
რამ დაგაძინაო?
დედის მკერდში მიგიგნია
შენ ტკბილი ბინაო...
დაიძინე, ვარლო, ნანა, იავ, ნანინაო!

.....
.....
რომ ველარ დაგიბრიყვებენ
თუ რომ თავი სცნაო!

იავ-ნანა, ვარლო, ნანა, იავ, ნანინაო!“. და სხვ. ასე მიულოცა ბატონყმობის გადავარდნა აკაკიმ გლეხის ბავშვებს, თუმცა ამ მოლოცვაში ის მოტყუვდა, რადგან გლეხების მდგომარეობა ბატონყმობის გადავარდნამ უფრო გაამწვა და გაასასტიკა.

ამ ლექსის შემდეგ აკაკი წერს მთელ რიგ საბავშვო ლექსებს, მოთხრობებს, გამოცანებსა და არაკებს, რომლებიც სხვადასხვა ჟურნალ-გაზეთებში და კერძოდ პირველ ქართულ საბავშვო ჟურნალებში („ჯეჯილი“, „ნაკადული“) იბეჭდებოდა სისტემატურად. აკაკის საბავშვო ლექსი, რომელიც 1890 წელს პირველ საბავშვო ჟურნალ „ჯეჯილში“ პირველად დაიბეჭდა, „მზე და მთვარე“ იყო.

აკაკის ქართული საბავშვო მწერლობის მიმართ დიდი დამსახურება მიუძღვის: ის ქართული საბავშვო მწერლობის ერთერთი დამწყები და უდიდესი წარმომადგენელთაგანია.

რა მოხდა, როცა საშაქრეში ორი ნატეხი შაქარი არ აღმოჩნდა

1.

მეჯაგვე იაგორა ერთს დიდსა და ფარღალა ეზოს კუთხეში ბინადრობდა.

მისი ბინა ერთი ოთახისაგან შედგებოდა. ოთახის კარები პირდაპირ ეზოში გადიოდა. სახლს გვერდით პატარა საკუქნაო ეკრა. ცოტა მოშორებით თავლა იყო, იაგორას უზარმაზარი ცხენის გასათევი ადგილი.

ვიწრო ქუჩა ეზოს ჩაუდიოდა, რომელსაც ფიცრის ღობე ყოფდა. ეზოს ერთ კუთხეში ნაგვის მთა იდგა. ეს ნაგავი თვეობით გროვდებოდა. თვით ეზო კი სუფთად და ფაქიზად იყო მოვლილი.

იაგორას მეუღლე ანანო სისხამ დილით დგებოდა ხოლმე და ეზოს კოპწიად ასუფთავებდა, ნაგავს კი კუთხეში მიყრიდა.

ოთახშიაც საოცარი სისუფთავე სუფევდა. გაცვეთილი და აქა-იქ ამოკემსილი სუზანი შნოიანად იყო გადაშლილი ტახტზე. იატაკი ბევრი მორწყვისაგან ნესტიანად გამოიყურებოდა, მაგრამ ფილაქანი ისე იყო დაკრიალებული, რომ, როგორც იტყვიან, ზედ ერბო აიკრიფებოდა. მიტკლის ფარდები და ძველებური სკამების გადასაფარებელი საურები თოვლივით ქათებდა. თვით სპილენძის გახვრეტილი ტაშტიც კი ყოველ პირის დაბანის შემდეგ ირეცხებოდა და კედლის კუთხეში მიყუდებული სათუთად გამოიყურებოდა. რაც შეეხება ბუზებს, ამ სარდაფივით გრილ ოთახში მათი ჭაჭანებაც არ იყო. ეს კი უნდა ითქვას, რომ ხანდახან საიდლანაც ხოჭო გამოძვრებოდა და, სინათლისაგან შეშინებული, ტახტქვეშ შემალვას ლამობდა. ხშირად ჭერიდან ნამის ჭიაც ჩამოვარდებოდა, ზურგზე დაეცემოდა და, მუცელგამობერილი, დიდხანს ათამაშებდა ფეხებს: ცდილობდა გადმობრუნებულიყო; როცა გასწორდებოდა, ახლა სხვა მხარეს გაემართებოდა დინჯად და ღრმა ფიქრში წასული.

*) ნარ-დოსი სომხეთის ცნობილი მწერალია (1867—1933).

გაზაფხულის ცხელი საღამო იყო. ჰაერი არ იძროდა. ჩამოშვებული ფარდები არ ირხეოდა. ანანო ფილაქანზე გაშლილ ფალასის ნაგლეჯზე იჯდა და აკვირდნ ბავშვი ამოყავდა.

ანანო ჯერ კიდევ ახალგაზდა ქალი იყო, ოცი წლისა არც კი იქნებოდა. ჩითის უბრალო კაბა ეცვა. თავზე ხილაბანდი ჰქონდა წაკრული. ისე გამხდარი ჩანდა, რომ ტანზე ძვლები დაეთვლებოდა.

ანანოს სახე შეშუპული ჰქონდა, ზოგან ჩალურჯებულიც. თვალები გაჰგანიერებოდა და შიგ განცვიფრება იხატებოდა. მისი თვალები თითქოს ამბობდნ: „რისთვის!“ რისთვის!“ მაგრამ პასუხს არავენ არ იძლეოდა.

ანანომ ხმამაღლა იტყვიან აიყვანა ბავშვი, მუხლებზე დაისვა და ჩაკმა დაუწყო.

ბავშვი სხივოსანი თვალებით შესციკავებდა გაფითრებულ და დაფიქრებულ დედას. იღიმებოდა და ამით თითქოს ალერსსა სთხოვდა მშობელს. ანანოს მხოლოდ მაშინ აუთამაშდა პირზე ღიმილი, როცა ბავშვმა ხელები ცხვირზე მიუტაცუნა; აკოცა პატარას და შემდეგ თავის ოდნავი გაქნევით მოიშორა ბავშვი.

2.

ოთახში შუახნის დედაკაცი შემოვიდა. შავები ეცვა. სახე აწითლებული ჰქონდა. ხვითი გადმოსდიოდა. ხელში შავი შალი ეჭირა. ამ დედაკაცს მთელი უბანი ზედმეტ სახელს უძახოდა: „გიჟი ჰორომსე“. ტყუილად კი არ დაარქვეს ასეთი სახელი. ეს ნახევრადშეშლილი დედაკაცი ერთი აშარი და ჩხუბის თავი იყო. დღე ისე არ გავიდა, ვისთვისმე ჩხუბი არ აეტეხა. წელიწადი თორმეტი თვე მის ბაგეთაგან მხოლოდ წყევლა-კრულვა ისმოდა. ხშირად ისეთ უშვერსა და დედაკაცისათვის შეუფერებელს სიტყვებს გამოიგონებდა, რომ მსმენელები პირლია რჩებოდნ.—დალახვროს ეშმაკმა!—გაიძახოდნ მეზობლები,—საიდან იგონებს ეს ალქაჯი ასეთ მაგარ-მაგარ სიტყვებს?“ მთელი უბანი ერიდებოდა იმის ლაყაფს.

როცა გიჟი-ჰორომსეს ლანძღვისაგან ვაბეზრებული მეზობლები უბნის ზედამხედველთან მიდიოდენ საჩივლელოდ, ისიც კი უიმედოდ ხელს ჩაიქნევდა და გზას გაუდგებოდა.

რასაკვირველია, ამ უბანში სხვაც ბევრი იყო მუშტი-კრივის მოყვარული, მაგრამ გიჟი ჰორომსე ყველას აჭარბებდა. მისი ენა ალესილი დანა იყო. არავის არა ჰქონდა ისეთი შხამიანი სიტყვების ბოხჩა, როგორც გიჟ ჰორომსეს. ხშირად, თუ საჭირო იყო, მუშტსაც დაატრიალებდა ჩხუბში.

ტანმორჩილი, გამხდარი და ყოველთვის მოძრავი გიჟი-ჰორომსე სწორედ ცეცხლი იყო. მისი პატარა და მოუსვენარი თვალები ნერვულად ციმციმებდნენ და ყოველთვის ჩხუბსა და აყალმაყალს დაეძებდნენ. ჩხუბის დროს ჰორომსე ჯერ ლანძღვას მიაყრიდა მოქიშპეს, შემდეგ ვახურდებოდა და კატასავით ცხვირპირში ეცემოდა. თუ მოახერხებდა და მოპირდაპირის თემებს ხელში იგდებდა, რაც ძალი და ღონე ჰქონდა, დაითრევდა და უმოწყალოდ ჯიჯგნიდა, ხოლო თუ ბუწუწებს ვერ მოიხელთებდა, მაშინ გამხდარი და მოგრძო თითებით ჩქმეტას დაუწყებდა...

ჰორომსეს ნაჩქმეტი დიდხანს არ მოშუშდებოდა ხოლმე: ასისხლიანდებოდა, ასივდებოდა, ალურჯდებოდა.

გიჟი ჰორომსე ანანოს დედამთილი იყო.

3.

— უი! უი! მიწა ვასკდეს და თან ჩაგიტანოს ალაგობრივ!— შემოსვლისთანავე მიაძახა ჰორომსემ რძალს და თან ბოროტ თვალებს აქეთ-იქით აცეცებდა.

ანანო ისე იყო მიჩვეული გიჟ-ჰორომსეს ლანძღვა-თრევას, რომ დედამთილის სიტყვებისთვის ყურადღება არ მიუქცევია; ანანო ბავშვის ჩაცმას განაგრძობდა.

გიჟ-ჰორომსემ შალი ტახტზე დააგდო და უნებლიედ ჩამოშვებულ ფარდებს მოჰკრა თვალი.

— ქალო, ვერა ჰხედავ მაგ დასამიწებელი თვალებით; მზე უკვე ჩავიდა? აი, გამიქრეს შე-

ნისთანა, რძალი! აი, გახში, როგორც გაქვავებული ხარ და ადგილიდან არ იძრები!

და მოხსნა გუდას პირი გიჟ-ჰორომსემ. ლანძღვა და წამდაუწუმ ქოქოლას აყრიდა მიამიტ ანანოს. ბოლოს ავარდა ტახტზე, ფარდები ასწია და ის იყო ძირს უნდა ჩამოსულიყო, რომ ანაზად რაღაც გაახსენდა, შეიხედა განჯინაში, გადმოიღო საშაქრე და შაქარს თვლა დაუწყაო. დილით სახლიდან რომ გავიდა, საშაქრეში ათი ნატეხი შაქარი დატოვა, ახლა კი... ორი აკლდა. ჩამოხტა ტახტიდან და გაწიწმატებული ეცა რძალს.

— ესეც, ესეც შენ! მოგხვდა თუ არა.

და ცხვირპირში უშენდა მუშტებს. შემდეგ მეტისმეტი სიბრაზისაგან კბილები გააქრაქუნა და წვეტიანი ფრჩხილებით დაუწყაო რძალს ჩქმეტა. სჩქმეტდა ლოყებზე, მკლავებზე, ფერდებში... როცა თითებსა და თითებს შუა ხორცი მოჰხვდებოდა, კანს თავისკენ გამოწვედა და სიამოვნებით ატრიალებდა თითებში.

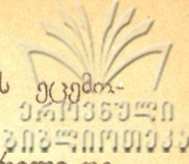
— ვაიმე!— აღმოხდა ტკივილისაგან ანანოს, ბავშვს ორივე ხელი მოჰხვია, ჩაიხუტა და, რომ პატარას არაფერი დაჰშავებოდა, ორად მოიხარა, თითქოს ზედ გადაეფარაო.

— მაშ ასე, ქალბატონო, — განაგრძობდა დედამთილი, — უჩემოდ ჩაისაც მიირთმევ, ხომ? ესეც შენ... ესეც შენ... ათი ნატეხი შაქრიდან მხოლოდ რვა დაანარჩუნე, ხომ? აი, რვა ნაჭრად გაქციოს მამაზეციერმა. ესეც შენ... ესეც შენ... როგორა გგონია, მუქთად მოგვდის, რომ ასე აჩანაგებ შაქარს? აი, გაგაჩანაგოს მალაღმაღმერთმა. ესეც შენ... ესეც შენ!

და ანანოს წვეტიან ფრჩხილებს დანასავით ასობდა ხორცში.

ანანო სიმწარისაგან გველივით იკლავებოდა, მაგრამ ითმენდა. იგი თანდათანობით ძირს ეშვებოდა, რომ ჩახუტებულ ბავშვს არაფერი დაჰშავებოდა. შიშნაკრავი ბაღლი კი ფართხალებდა და საზარი ხმით გაკიოდა.

ჰორომსეს სიკაპასე თანდათან ემატებოდა. გიჟ-ჰორომსეს ის უფრო სწყინდა, რომ მისი რძალი შეწყალებას არა სთხოვდა. — ალბათ, არა სტკივა, რომ არა ყვირისო, — ასე ფიქრობდა

დედამთილი. ჰორომსეს კი უნდოდა, რომ მის რძალს ეტირა, ეყვირა და პატიება ეთხოვა.

ამიტომ იყო, რომ როცა ჰორომსე თავის რძალს ცემით ალილაგებდა, რძალი ხმას არ იღებდა და, თითქოს ჯიუტობსო, ხმაამოუღებელივ იტანდა ყოველივეს. მართალია, ანანო დროგამომშვებით ყრუდ ამოიგმინებდა, მაგრამ ეს გმინვა გონებადაკარგული დედაბრის ყურამდის ვერ აღწევდა...

რაკი დარწმუნდა, რომ ამ საშუალებით ანანო ტკივილს არა გრძნობდა, ჰორომსემ მოაძრო რძალს თეთრი თავსახვევი და თმებში ჩააფრინდა, მოძებნა რამდენიმე დალალი და თავისკენ დაუწყა წევა.

ანანონ სახარლად შეჰკივლა, თვალთ დაუბნელდა და გულადმა დაეცა. მისმა დასუსტებულმა ხელებმა ბალლი ვედარ შეიმაგრეს და... აქვითინებული ბავშვი მიწაზე გაიშხლართა.

ანანოს სასოწარკვეთილმა კივილმა დააცხრო ჰორომსეს სიშმავე.

თითქოს სიცოფემ გადაუარაო, რძალს ხელი გაუშვა, ბავშვი აიყვანა და ტახტზე დალილი ჩამოჯდა. ბურტყუნებდა და წყევლა-კრულვას უგზავნიდა უმწეო ქალს.

ჰორომსეს ბოროტი და ეშმაკი თვალეები სიბრაზის ნაპერწკლებს ყრიდა, შუბლზე კი დაცვარული ოფლი ემჩნეოდა.

ანანო ძირს ეგდო და ძლივს-ლა სუნთქავდა.

4.

ცხუნვარე ღლე მიიწურა.

მოხუცი ჰელნარა თავისი ორი შვილიშვილით მოკეცილი იჯდა ტახტზე. ძნელი გამოსაცნობი იყო, ვახშობდენ თუ სადილობდენ, ვინაიდან თვითონაც არ იცოდენ, რა განსხვავება სუფევდა იმათ სადილსა და ვახშამს შორის. ტახტზე გაშლილ ლურჯ სუფრასზე პატარა ლამპა ენთო. გაუწმენდავი შუშიდან ოდნავ გამოკრთოდა სინათლე და მათ სასომიხილ სახეს ანათებდა. შეექცეოდენ ფურნის შავ პურს და ჯერ კიდევ მოუსვლელ, მკვახე საზამთროს. ლამპის სინათლეზე უამრავი ქინქლა გროვდებოდა. მწერები თავს ევლებოდენ ვაცხელე-

ბულ შუშას, ფრთები ეწოდათ, ძირს ეცემოდენ და სველ საზამთროს ეკვროდენ.

მოხუცი ჰელნარა გამხმარი და მოხრილი დედაკაცი იყო. სახე საშინლად დაჰნაოქებოდა. ხანგრძლივმა სილატაკემ წელში მოხარა და სახეზე წარუშლელი დაღი დაჩნია. თვალეებში სევდა ჰქონდა ჩაწოლილი. მისი ორი შვილიშვილი, პატარა გოგო-ბიჭი, ორივე ობოლი იყო, მოხუც ჰელნარას ანაბარა დატოვებული. ეს ორი ბალლი ღონეს ჰმატებდა ხნიერ დედაკაცს, და იგიც ძალით ექიდებოდა ცხოვრებას, რომ ბავშვების გამოსაკვებად მაინც ეცოცხლა. მაგრამ ეს მძიმე ცხოვრება ისე არ აწუხებდა ჰელნარას, როგორც ამ ბავშვების უფროსი დის, საბრალო ანანოს, მდგომარეობა. ანანო აუტანელ წამებას განიცდიდა ნახევრადშემოლილი დედამთილისა და მხეცი ქმრის ხელში.

ჰელნარა პურის ცხობითა და მრეცხობით ირჩენდა თავს. მუშაობისაგან ხელები დაშაშრული და დაბებრებული ჰქონდა. პატარა ბალლები სარეცხის დროს, რითაც შეეძლოთ, ეხმარებოდენ ბებიას: ერთს შეშა და ნაფოტები მოჰქონდა, მეორე—ქვასა და გობს მოათრევდა, და ასე წინ მიუძლოდენ ხოლმე თავიანთ ბებოს. მოხუცი ჰელნარა კი ჭუჭყიანი სარეცხის ბოხჩას წამოიკიდებდა და მდინარეზე მიჰქონდა გასარეცხად.

როცა მოხუცი ჰელნარა პაპანაქება სიცხეში ორად მოხრილი სარეცხს ჭეჭყავდა, ბავშვები იქვე დაფუსფუსებდენ და საყვარელ ბებიას გვერდებშეკლებილი სპილენძის ქვებიდან წყალს უსხამდენ, ან არა და ქვების შესავსებად მდინარიდან წყალს მოარბენინებდენ. თუ საქმე არა ჰქონდათ რა, მაშინ მდინარეში ჩადიოდენ, სიბკენჭებს კრებდენ და თამაშობდენ.

ამ საღამოსაც სახლში მშვირები და დაქანცულები დაბრუნდენ. მთელი ღლე კაშკაშა მხეზე მუშაობდენ. საქმე მოათავეს, სარეცხი და ქვაბი პატრონს ჩააბარეს და ჰაიპარად პურს შეექცეოდენ, რომ თავის დროზე დაწოლილიყვენ და თავის დროზე ამდგარიყვენ.

— ბებო! ჭამს როცა გაათავებ, ეგ საზამთროს თესლი მე მომეცი, რა!—ეხვეწებოდა ბიჭი

დიდედას და თან სუფრიდან საზამთროს მარცვლებს კრებდა.

— არა, ბებო, მე მინდა, მე მომეცი!—წამოიძახა გოგომ და საზამთროს თესლი პეშვით თავისკენ მიიგროვა.

— არ გეყოფა, რაცა გაქვს?— შეუტია ბიჭა თავის დას.

— შენ კი ჩემზე ცოტა გაქვს?— უბასუხა გოგომ.

— აბა, სად არის? ბევრი-ბევრი, ოციოდე მარცვალი მქონდეს.

— ოცი კი არა, კარგი ასიც გქონება!
— ჰო, როგორ არა! ასი სწორედ შენ გექნება, რომ აგრე ლაპარაკობ!

— კარგი, ნუ ჩხუბობთ! ისედაც თავი მტკივა, — ტკბილად შეჰნიშნა ბებომ, — ნეტა ვიცოდე, რა გაგინადათ ეგ საზამთროს მარცვლები, რომ ცისმარე დღე მაგაზე ჩხუბობთ? აი, ახლავე გაგიყოფთ... ეს ნახევარი შენ... ესეც შენ...

(გაგრძელება იქნება)

თარგმანი ი. გრიშაშვილისა.

ა. ხუნდაძე

ვაკე გუშინ და დღეს

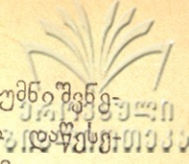
გაშლილი მინდორი იყო ვაკე ვარაზისხევიდან დაწყებული სოფელ ბაგებამდის. არსად არცერთი ძირი ხე არ იყო. მთელი მიდამო გადამწვარი იყო. ბალახი რაა, ბალახი, ისიც ძუნწად ამოდირდა.

ერთადერთი გზა გადის ვაკეზე გავლით ტფილისიდან სოფელ წყნეთამდის. ეს არის ცნობილი ისტორიული გზა წყნეთელი „სოცდარებისა“. ამ გზით სახედართა ქარავნებით ჩამოქონდათ წყნეთიდან ნახშირი, რძე, მაწონი და სეზონურად ყოველგვარი ხილი და სანოვაგე. დახელოვნებული ვაჭრები განსაკუთრებული ეფექტით ყიდდენ შემოდგომობით ხურმას. ვის არ გაუგონია წყნეთელი ხურმის გამყიდველის უხვირო ღრიალი: „ხურმა მოსულა, ხურმა, ხურმაააა!“ — და ასე დაუსრულებლივ. სახედრებზე აკიდებულ გავსებულ გოდრებზე ჩამოწყობილი ჰქონდათ ხელში დასაკავებელი ჯაჭვებიანი სასწორი. აბრის როლს აგურის ნატეხი ან სხვადასხვა ზომის ქვები ასრულებდა. საღამოობით კი, როცა შეზარხოშებული, ჯიბედასქელებული წყნეთელები უმოწყალოდ სცემდენ სახედრებს და ოთხსართულიანი გინებით მიერეკებოდენ სოფლისაკენ, სასწორიც უხვირო რაჩხუნითა და რაწკუნით აყრუებდა არემარეს. სოფლის ძირად კულას დუქანთან დასვენებაა, და იქ „წყნეთელსა გულმა როგორ გაუძლოს,

ოდეს შევენება მისი იხილოს... როგორ იქნება არ განისვენოს, სამჯერ ხომ მაინც გადაკრავს ღვინოს“. სამჯერ კი არა, წყნეთელების „ქეიფს“ კულასთან დასასრული არ ჰქონდა. ბევრს ჯიბე დაუცალიერებია იქ და ბევრს ვალსაც დაადებდა გამოქნილი მიკიტანი. თავგახურებული ბიჭები ქეიფს უძახდენ ამას, და გიჟი იყო კულა, ვაკეს არ გადმოსძახებდა მაღალი გორიდან ცივი და წვრილი ხმით მუშტრების წასაქვებლად, პურის ნატეხისა და ერთი ბოთლი ღვინოს მოტანისას, „ვქეიფობთ, ვქეიფობთო?“ კულა საკმაოდ ცნობილი მეზურნე იყო, და დამღერების დროს მისი ხმა ისარივით იჭრებოდა ვაკეზე ტურების მიერ გამართული მარულის დროს კვილ-წივილში.

სასულიერო სემინარიის შენობის აგების მეორე თუ მესამე წელს ვაკეს შუაგულ ადგილას ჟანდარმთა პოლკოვნიკმა ემილ იულის ძე ვოლტერმა ააგო გოთური სტილის სამსართულიანი სახლი. ეს ის ვოლტერი იყო, რომელიც როგორც მოწამე და იმავე დროს ბრალმდებელიც, მთავარ როლს თამაშობდა ცნობილ არსენა ჯორჯიაშვილის გასამართლების საქმეში, რკინით შემოღობილ სახლს განსაკუთრებული მზრუნველობით აშენებდა პოლკოვნიკი.

შენობების აგური საგანგებო რამ იყო: მან საკუთარი აგურის გამოჭრა და გამოწვაც კი

დაიწყო. თითოეულ ავტორს „ე. ვ.“ დააწერა. ერთ დღით სემინარიაში მიმავალი მოწაფეები საშინელ სანახაობას წააწყდნენ—ვოლტერის შენობის სახურავიდან დახურვის დროს გადმოვარდა მუშა და იქვე გარდაიცვალა. პოლკოვნიკი მძიმედ, მოგვიანებით გამობრძანდა და განკარგულება გასცა მიცვალებული იქვე სახელდახელოდ გაკეთებული საკაცით თავის ბინაზე წაელოთ... მდგომარეობა ასე არ გაგრძელდა, და ვოლტერ-ბერ-მონაზენები და მათგვარი გვაგებები შთაინთქენ რევოლუციის ცეცხლში. ვოლტერის მიერ აგებული შენობა კი ხელუხლებელი დარჩა.

დღეს ეს შენობა მარტო არ დგას. თუკი წინათ ქუჩის დასახელება არ დაგქირდებოდა, ისე მონახავდი ამ სახლს (ან რა უნდა დაგესახელებია, როცა ვაკეზე არცერთი ქუჩა არ იყო), დღეს თუ საგანგებოდ არ დაიმახსოვრე ან არ დაიწერე, „მღვთისა და ბაზალეთის ქუჩის კუთხე“, ისე გაძნელდება ამ გარეგნულად იშვიათი შენობის მონახვა. გარეგნულ სიწარმტაცეზე უფრო შინაარსიანია ამ შენობის დანიშნულება. საზოგადოება „ბავშვთა მეგობარი“-ის „ვაკე“ საბავშვო სახლის 10 წლის ცხოვრება და ისტორია ამ შენობაში მიმდინარეობს. არა ერთმა და ორმა უპატრონო და უმწეო ქუჩის ბავშვმა პოვა აქ ნამდვილი თავშესაფარი და მიიღო ნორმალური აღზრდა-პატრონობა.

რა თქმა უნდა, საბავშვო სახლი უმნიშვნელო რამ არის იმ უამრავ სამეცნიერო, ბუნებასთან, რომლებიც მოფენილია მთელ ვაკეზე. მუშებისათვის აშენებულ საერთო საცხოვრებელს, უდიდესი მნიშვნელობის საკვლევადიებო დაწესებულებებს, სასოფლო-სამეურნეო დარგიდან სხვადასხვა სახის ინსტიტუტებს და „ვაკის“ სახელწოდებით საბინაო-სააღმშენებლო ამხანაგობის მიერ აგებულ საცხოვრებელ ბინებს.

ვაკეს უფრო მეტშინაარსიანს ხდის ვაკის დამამშვენებელი სტუდენტთა ქალაქი. „ვაკის“ ამხანაგობა არ კმაყოფილდება მარტო საცხოვრებელი ბინების აგებით.

ტფილისი მდიდარია საბავშვო კერებით. საერთოდ კერებს საუკეთესო ბინები აქვს დათმობილი, მაგრამ სპეციალურად კერისათვის ისეთი იშვიათი ორსართულიანი შენობა, რომელიც „ვაკის“ სახელობის სააღმშენებლო ამხანაგობამ ააგო, ტფილისში არ მოიპოვება. საკმარისია რამდენიმე დღე არ გაიარო ვაკეზე, რომ მერე იქაურობა ვერ იცნო: სახეშეცვლილი დაგვხვდება ყოველივე. სტუდენტთა ქალაქი კი, რომელიც სპეციალური წერალის ღირსია და რომელსაც სახეგაბრწყინებული უმზერენ იქ გამვლელი კოლმეურნე წყნეთელები, წინ მიდის პარტიის მტკიცე ხელმძღვანელობით.

ყინიკოსოვი

მ. ებრაელიძე

ნორჩი მათემატიკოსები

დევკემბრის მიწურულია. თოვლი ბარდნის ქალაქის ქუჩებს, ქუჩები გასიპული ყინულითაა დაფარული.

განათლების მუშაკთა დარბაზი გაჩირადნებულია. დარბაზი სავსეა მოწაფეთა მშობლებითა და პედაგოგებით. ისინი ელიან ნორჩი მათემატიკოსების შეჯიბრებას.

ხმაურია.

შვიდ საათს რამდენიმე წუთი გადასცდა. გაისმა პიონერთა საყვირის ხმა. ამავე წამს

დარბაზში შემოვიდა 45 ნორჩი მათემატიკოსი. ისინი სხდებიან თავისუფალ მაგიდებზე. ბავშვებს კომისიის მიერ ურიგდებათ ფერადი კონფერტები, რომლებშიც მათემატიკური ამოცანებია ჩაწყობილი.

ნორჩ მათემატიკოსთა მაგიდებზე ქალაქის ფურცლები შრიალებს. ერთი წუთის შემდეგ სიჩუმე მყარდება. დამსწრეები და დაფაზე გადაშვრი მორიგე პიონერები ელიან გამოყვანილ მაგალითებს.

ამოცანების გადაწყვეტა ახალი დაწყებული იყო, და 45 მოწაფიდან ფეხზე დგება ერთი ბავშვი. იგი მის პირდაპირ დაფაზე გადამწერს აწვდის ქალაქის ფურცელს.

— ალბათ, გამოიყვანა, — ჩუმიად ფუსფუსებენ დასწრე ბავშვები. ყველანი დაფას შეჰყურებენ. მორიგე პიონერმა დაფაზე გადაწერა დაასრულა. ამოცანის ქვემოთ ეწერა „მე-15 სკოლის მე-6 ჯგუფის მოწაფე ახვლედიანი“.

დამსწრენი ამოწმებენ გადაწყვეტილ მაგალითებს.

მან სამი მაგალითი გადაწყვიტა. ბავშვები ხმამაღლა კითხულობენ ახვლედიანის მიერ გადაწყვეტილ ამოცანებს.

ყოველ მაგალითს თან ახლავს შემოწმება. კომისიამ შეამოწმა გადაწყვეტილი მაგალითები და სამივე სწორე იყო.

მოწაფე ახვლედიანი მხიარულად გამოიყურება.

— ვინ იქნება შემდეგი? — ამას მოუთმენლოდ ელიან დამსწრენი.

რამდენიმე წუთის შემდეგ მე-14 სკოლის მოწაფე წერეთელი აწვდის მორიგე პიონერს გადაწყვეტილ მაგალითებს.

ნორჩი მათემატიკოსების წერითი მუშაობა რამდენიმე წუთს გაგრძელდა, ვიდრე მე-45 ნორჩმა მათემატიკოსმა კომისიას არ გადასცა გადაწყვეტილი ამოცანები. წერითი მუშაობის შემდეგ იწყება ბავშვების ზეპირი ცოდნის შემოწმება. მოწაფე ახვლედიანთან და წერეთელთან ერთად ზეპირში დამსწრეთა ყურადღებას იქცევენ მოწაფეები: კუბატაძე, ცეცხლაძე და მამიკონიანი. კონკურსის დამთავრების შემდეგ მხატვრული პროგრამით გაიმართა მხიარული საღამო. მხატვრული პროგრამის შემდეგ კი ჩატარდა კონკურსში გამარჯვებული ბავშვების დაჯილდოება.

შობლები, მასწავლებლები და მოწაფენი მხიარულნი დაბრუნდნენ შინ.

ზ. იოსელიანი

ხუსეინა ბათომში

ხუსეინა ბათომში
ბიძამ ჩამოიყვანა,
მან პირველად ქალაქში
ორი დღე გაატარა.

გაუკვირდა, ამდენმა
ავტომ რომ გაირბინა,
სიხარულით არ იყო,
ლამეც არ დაიძინა.

ამოდენა სახლები,
ჩაწყობილი მწკრივად,
არ ენახა თხილნარში,
არც კოროხის პარად.

შეეჩვია ამ ქალაქს
აჭარელი ბატარა,
როცა ავტომ ზუილით
აქეთ-იქით ატარა.

აქ სკოლაში შევიდა,
მოწაფეა ბეჯითი,
არ იტაცებს ჩადრი და
არ იტაცებს მეჩეთი.

როცა სოფლად ბრუნდება,
მიდის ავტომობილით,
მიაქვს წიგნი, რვეული
ძმებისთვის შეგროვილი.

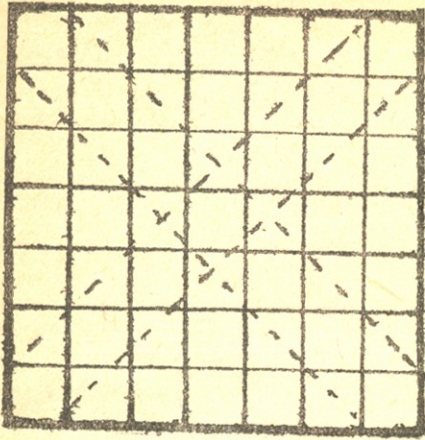
ზის გლეხებში საღამოს,
მზე რომ დაექანება,
მოხსენებას აკეთებს,
შრომაც არ ეზარება.

იცის, მტრები ფუხარამ
როგორ მოიგერია,
ცოდნას იძენს დღითიდღე,
ნორჩი პიონერია.

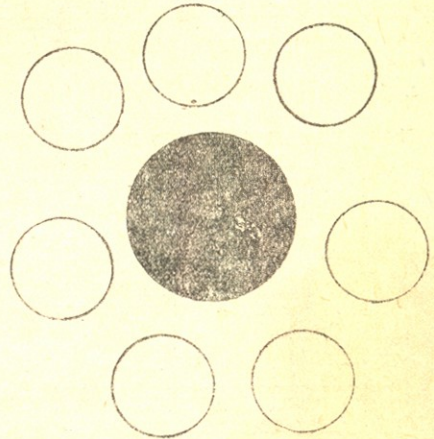
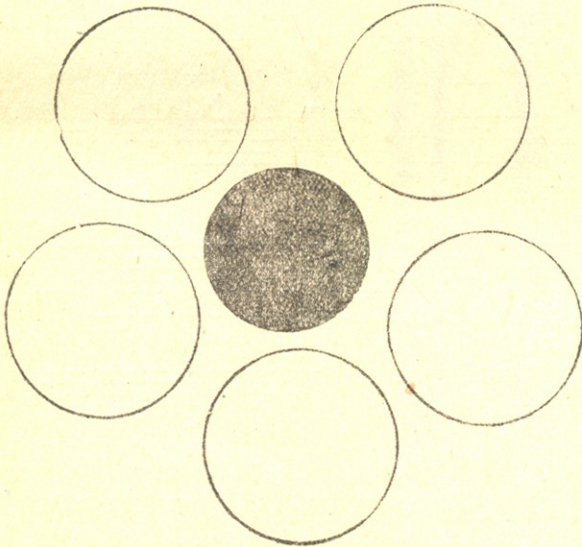
ამოცანა № 1

ჩასვით ამ კვადრატის ყველა უჯრედში ისეთი ციფრები, რომ შეჯამებისას როგორც ვერტიკალურად, ისე ჰორიზონტალურად და ჯვარედინად იძლეოდეს ჯამს 28-ს. ასეთი ჯამი 16-ჯერ მიიღება.

ამოცანა № 2

სად უფრო მეტი იქნება ადამიანის ორგანიზმში სისხლის წითელი ბურთულები — ტფილისში თუ კოჯორში ყოფნის დროს?

რომელი შავი წრეა უფრო დიდი?

ილ. გოგია.

გამოცანა

მანქანა პატარა,
ლითონისგან ნაგები;
ყველასათვის საჭიროა,
დრო-ჟამის გასაგები.
ვინც არ დაუკვირდება,
საქმეს დააზიანებს;

ზრახვა გაუწვილდება,
ყველგან დაავიანებს.
პირველ მარცვალს მოაკლით,
რიცხვი რჩება სათქმელი,—
მცირე რაოდენობის,
ორ ხელზე დასათვლელი!

მოზარდი ენთუზიასტები

მუსიკა თამარ შავერზაშვილისა

Allegretto

Piano

Musical score for the piano introduction, consisting of two staves in G major and 3/8 time. The tempo is marked 'Allegretto' and the dynamics 'Piano'.

Musical score for the first vocal entry and piano accompaniment. The vocal line includes the following lyrics:

1) ყუ-ბა ინა-თა რიყ-რა-ყი გამოდით უო-ვო ბიჭ-ბო დი-ღე-ბიყ-ბა
 მო-ე-ღომელობს მთე-ბი-ანს

Musical score for the second vocal entry and piano accompaniment. The vocal line includes the following lyrics:

ღვე-ბი-ან ჰე

Da capo dal segno

ძახილზე ავანგაშებით
 ენთუზიასმმა იმატა,
 ენთუზიასტი ბავშვების
 წინ გაემართა ბრივად.

ისმის ყიჟინა გორით გორს,
 ზღვა სინარული რგებიათ!
 დილისას დათო გოგოლოს
 შრომაში შეჰჯიბრებია...

გულმა შეჯიბრი იგემა,
 თავგამოდებით იბრძვიან,
 შრომის პატარა გმირებმა
 დალლა, ჰე, როდი იცვიან!

იშრომეს მზის დაწურამდის,
 ჯერ მთვარე არ ჩანს, ბინდია,
 ჩვენი პატარა გმირები
 ახლა შინისკენ მიდიან.

ა ბ ს ნ ა

„პიონერის“ № 1-ში მოთავსებული იყო „უცნაური შემთხვევა“. როდის შეიძლება მომხდარიყო ყოველივე ის, რაც იქ არის აღწერილი? ეს მოხდებოდა, რომ არ არსებობდეს ხახუნის ჩაუკვირდით და მიხედვით.

ჟურნალ „პიონერისა“ და „ოქტომბრელის“ ხელმომწერთა საყურადღებოდ

საქართველოს სახელგამის ახალგაზრდობისა და საბავშვო ლიტერატურის სექტორი სცემს ბავშვთათვის ჟურნალ „პიონერსა“ და „ოქტომბრელს“. მთელს რესპუბლიკაში ფართოდ ჩატარდა ხელმოწერა ზემოდასახელებულ ჟურნალებზე.

ამჟამად ჟურნალი „ოქტომბრელი“ № 10 დარიგებულია, № 11—12 კი ამ დღეებში დარიგდება.

რედაქციაში შემოსულია ცნობები, რომლებითაც იტყობინებიან, რომ ხელმომწერლებს ჟურნალები არ ურიგდებათ. რედაქცია ამ მოვლენას სერიოზულ ყურადღებას აქცევს.

ჩვენ გვსურს გამოვარკვიოთ, რომელ რაიონს ან სკოლებს რამდენი აქვთ გამოწერილი. ამიტომ ვსთხოვთ კოლექტიურ ხელმომწერლებს: გადმოგზავნონ ცნობები, როდის და რამდენი ეკუმპლიარი აქვთ გამოწერილი, გადმოიგზავნოს ქვეთარის ნუმრები და თანხის რაოდენობა.

ცნობები გადმოგზავნილ იქნას შემდეგი მისამართით: ქ. ტფილისი, აღმასკომის ქუჩა, № 7. სახელგამის ახალგაზრდობისა და საბავშვო ლიტერატურის სექტორი, ჟურნალ „პიონერის“ რედაქციას.

რედაქცია

სარედაქციო კოლეგია:

ა. გველდანიანი, აკ. რაზვიაშვილი (პ/მ. რედაქტორი),
ა. ზანაძე, ლაშკ. ზიზინაძე (პ/მ. მდივანი), შ. თაბაჯაშვილი, შ. სიხარულიძე, გორკის ჩხეიძე და მ. თოგაძე.

